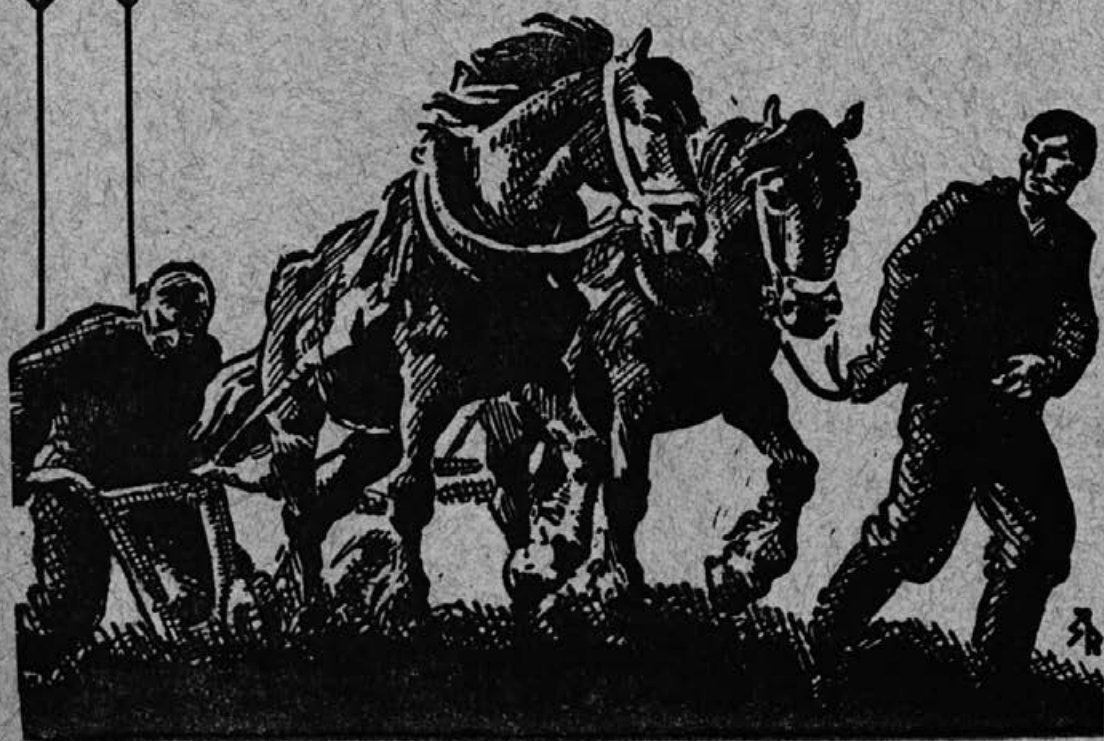

ŠT. 7. • JULIJ 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

G R U D A

VSEBINA

Tone Kresnik: Zanjice pojo (pesem) — Zmota nas tepe! — Alojz Savora: Čez hribe in doline... — Branko Rudolf: Klic (pesem) — Franc Sebjančič: Slovenci v Ameriki — Razlaga tujih besed — Dokažimo svojo enakovrednost! — Ravnanje z mlekom — Za kuhinjo — Naš vrt — Marija: Prekmurske slike — Ivan Slapar: Sovjetska Rusija — Slovenska kmetijska mladina na delu — Izidor Korobač: Mežnar Brkljač — † Pavel Bobnar: Mladim tovarišem (pesem) — Ivan Nemeč: Sreča v valovih (povest) — Josef Knap: Pusza (roman) — Aga Kustec: Žetev (črtica) — Za prosti čas naj pride smeh v vas

Mesečnik za kmetijsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Mladinska matica v Ljubljani je spet izdala tri zanimive knjige za našo šolsko mladino: Arnošta Adamiča povest o koncu vojne »Ljudje v viharju«, Josipa Ribičiča zgodbo iz življenja čebel »Upornice« in knjigo Pavla Kunavra »Zakladi sveta«, kjer pisatelj kramlja o rastlinah in živalih, ki so človeku potrebne za prehrano in obleko.

Mladinska matica vrši z listom »Naš rod« in s svojimi publikacijami važno delo pri vzgoji slovenske mladine, zato je tudi naša želja, da bi njene knjige postale pravo domače berilo za našo mladino v sleherni slovenski družini.

Kmetijska zbornica za Slovenijo v Ljubljani je pravkar izdala koristno knjigo ing. Suhadolca: Hlevski gnoj in gnojnica (Ureditev gnojišč in gnojničnih jam). Knjiga je opremljena s slikami in risbami, stane samo 8 dinarjev in jo vsem toplo priporočamo!

Uprava sporoča

● S to številko smo ustavili »Grudo« vsem dolžnikom iz leta 1937. in 1938. Te, ki niso hoteli razumeti naših opominov in prošenj, smo odstopili tiskarni radi izterjanja dolga.

● Lanske in letošnje dolžnike prosimo, da nam naročnino čimprej poravnajo, ker bomo tudi njim primorani v najkrajšem času ustaviti »Grudo«. Tiskarni je treba točno plačevati račune, zato smo prisiljeni sproti izterjati naročnino. Položnice so bile priložene zadnji (6.) številki »Grude«. — Naš ček račun ima številko 13.440.

● Naročnike, ki se preselijo ali pa poročijo, prosimo, da nam takoj sporoče spremembo naslova. Le tako je mogoče, da prejmemo naš mesečnik v redu in brez zakasnitve. — Tudi tiste naročnike, ki mogoče kakšne številke ne prejmejo, prosimo, da

jo takoj zahtevajo, ker se na poznejše reklamacije ne moremo ozirati.

Poletje je tu!

Kolesa,
motorji, vsi nadomestni deli

Splošna trgovska d. z. o. z.
Ljubljana, Tyrševa cesta 33

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

7.

JULIJ 1940

XVII.

Tone Kresnik:

ŽANJICE POJO

*Zlato sonce v polja sije,
zrelo klasje v njem žari,
pesem z njiv v nebo se zlije;
tih polje oživi.*

*To deklet je naših pesem,
sočna pesem je žanjic;
rute v vetru jim vihrajo
in ponos jim sije z lic . . .*

*Le zapojte novo pesem:
delu slava, delu čast,
in vsem mladim kmetiskim srcem
nova naj zaklije rast!*

Zmota nas tepe!

Sedaj, ko so šolske počitnice, premišljujejo dijaki o vsem, kar jih čaka v prihodnjem letu. Marsikoga že tarejo skrbi, kakšen bo potek šolanja za naprej, drugi pa zopet razmišljajo, kakšnemu poklicu bi se posvetili, da bi bilo življenje udobnejše in prijetnejše. Po drugi strani pa tudi mnogi starši mislijo na svoje otroke, ki so že sposobni za višje šole in tehtajo, kam bi jih dali, da bi lahko pozneje dosegli višje položaje.

Včasih so bili dijaki iz kmetijskih hiš silno redki. Širna okolica je vedela za vsakega, v kakšni šoli je in kaj bo postal. Ti dijaki so bili naravnost redkost, zato pa tudi spoštovani, ker je vsak videl v njih že bodoče velike gospode.

Zanimivo je, kaj je bilo v prejšnjih časih odločilno, da so se starši odločili za šolanje svojih otrok. Največkrat je dal namig domači učitelj ali župnik, ki je pri pouku spoznal bistrost svojih učencev. Najbolj nadarjenega je potem eden ali drugi priporočal staršem, naj ga dajo v šole, ker bi ga bilo škoda, da bi ostal doma, kjer bi le okopaval in kidal gnoj. Za takšno delo, torej za kmetovanje, ni treba posebnega razuma in ga lahko opravljajo manj sposobni ljudje. Tako so menili takrat učitelji in duhovniki in pod njihovim vplivom seveda tudi starši.

Razmere so se iz časov prejšnjega stoletja zelo izpremenile. Danes niso dijaki v posameznih vaseh nobena posebnost. V bolj razgibanih krajih, kjer je kulturna stopnja prebivalstva višja, pa je mnogo hiš, kjer študira tudi po več otrok. Posebno pa je veliko število dijaštva v tistih krajih, kjer so dobre prometne zveze in v okolici mest. Tam je študij cenejši, ker odpadejo stroški za stanovanje in večinoma tudi za prehrano. Zlasti ob železniških progah se opazi, da je nastalo že kar tekmovanje, katera hiša bo imela več posetnikov višjih šol. V šolski dobi so ob jutranjih urah kolodvori naravnost preplavljeni z mladino in starejši ljudje se v zaskrbljenosti sprašujejo, kaj to pomeni in kam bo to pripeljalo, če bodo vsi študirali. Kdo bo še delal, pravijo?! Vse se izogiblje naporov zaposlitve na polju, vse

beži iz domače zemlje in išče lažjega dela in boljšega zaslužka.

Da, res je, da so se razmere spremenile in prav mislijo nekateri, ki pravijo, kaj bi rekli tisti ljudje, ki so pomrli pred petdesetimi leti, če bi se vrnili nazaj?! Nekaj pa je ostalo skoraj nespremenjeno, in sicer miselnost naših ljudi. Ne morejo se živeti v nove čase. Večinoma še mislijo tako, kakor so mislili naši predniki, ki so živeli v čisto drugačnih okoliščinah.

Zakaj se ne spremeni miselnost nekaterih ljudi? Zato, ker mislijo, da morajo vsi, ki so le nekoliko pogladili klopi v višjih šolah, postati nekakšni namišljeni gospodje in gospodične, za katere ni več nobeno naporno telesno delo. Koliko je takšnih, ki se jim zdi sramotno, še prijeti za kakšno delo, ker so postali že boljši ljudje. Počasi jih postane še sram, da so doma v kmetijski hiši, nočejo več razumeti težav in naporov kmetijskega življenja, in se prištevajo med ljudi meščanskega porekla. Mimogrede so pozabili, koliko so žrtvovali za nje starši in koliko so pretrpeli njihovi bratje in sestre, da so z muko prištedili denarna sredstva za šolanje.

Takšni ljudje delajo sramoto dobremu imenu naše vasi. So neke vrste odpadniki, od katerih nima njihov dom in ne narod nobenega pravega haska. Radi tega se upravičeno sprašuje mnogo kmetijskih ljudi, ali je še vredno pošiljati otroke v šole, ker imajo toliko žalostnih izkušenj?! Njihovi dvomi so sicer upravičeni, vendar bi bile posledice takšnega postopanja silno kvarne. Kajti, kjer je več otrok, jim je treba nuditi možnost za poklic, do katerega imajo veselje. In tudi tistim, ki jih veseli kmetijsko delo, jim je treba omogočiti šolanje. Nikakor se ne držite pogrešnega in skrajno napačnega mnenja, da tistim, ki bodo ostali doma, ni potrebna izobrazba. Ta zmota tepe že od nekdaj naše kmetijske ljudi in jih bo tepla, dokler se ne bodo spametovali. Kdor ni slep, lahko vidi in ve, da je za večino poklicev predpisana izobrazba, zato je razumljivo, da tudi vsi nadkriljujejo kmetijskega človeka, ki je ostal zapuščen in izkoriščen. Radi tega naj vsi uvidni starši, ki jim

razmere količkaj dopuščajo, pošljejo svoje otroke v šolo. Če bodo pazili na nje in jih bodo tudi pravilno vzgojili, jim bodo dali vse, kar se lahko od njih zahteva. Nikakor pa jih ne šolajte zato, da bi se odtegnili delu, da bi se odtujili naravnemu kmetškemu življenju in postali mehkužni slabiči. V počitnicah pa nič prizanašanja -- motiko in vile v roke, da se privadijo dela in spoštovati kruh, ki ga vsi drugi z muko pridelujejo. Ko pa bodo dokončali šolanje in če si niso izbrali drugega poklica, pa zopet na delo, kakor, da bi se ne bilo ničesar zgodilo. Če bi postopali s svojimi otroci vsi tako, bi kmalu zmanjkalo »faliranih študentov« in pomeščanjenih lenuhov. Naši ljudje bi po-

stali izobraženi in zavedni, dobili bi več smisla za skupnost in napredek. Prenehalo bi omalovaževanje kmetškega dela in sramotenje naših ljudi, ker bi vsi imeli več smisla za obrambo ugleda in časti.

Res je kmetško delo nedonosno in beg iz vasi je do neke mere upravičen. Zato pa je potrebna skupna borba nas vseh, da se otresemo krivic. Razmere se v zadnjem času hitro spreminjajo in to nam daje upanje, da bomo kmalu dočakali čas, ko tudi delovni človek ne bo brez posebnega vzroka zapustil svojo rodno grudo. To je cilj in odločna zahteva vseh, ki so v življenju kakorkoli prikrajšani in ponižani. Za doseg tega pa je vredno delati in se boriti!

Alojz Šavora:

Čez hribe in doline ...

Dalje od Šabca proti Obrenovcu in Beogradu se razprostira Srbske Posavina. Tu je zelo dobro razvita konjereja, svinjereja in sadjarstvo, pa tudi mnogo žita pridelajo. Tod sem srečaval brzeti po lepi ravni cesti iskrene konjiče s čezami. To so lahki, kočijam podobni vozovi na dveh kolesih, na katerih se prevažajo trgovci in gruntarji, kakor kakšni grofje in baroni ...

Na desno je mala planotica Mišar. Tu je bila leta 1806. huda bitka med Srbi in Turki za Šabac in Mačvo. Karadžordže je tu porazil turško vojsko. Boj na Mišaru je največji vojni uspeh Karadžordžev, zato stoji tu spomenik zmage.

Tukaj blizu je tudi kakih 700 m visoka planina Cer, ki se vleče proti Šumadiji. Pri Šabcu so se avgusta 1914. začeli prvi boji v svetovni vojni med avstro-ogrsko vojsko in Srbi. Na Ceru so se razvile najhujše borbe in Srbi so s svojim junaštvom in dobro strategijo premagali tuje napadalce ter jih pognali čez Savo in Drino. Tu je padlo zelo veliko vojakov, baje okrog 20.000. Nedaleč od tu je planina Gučevo, kjer je na 759 m visokem Črnem Vrhju 17 m visoka piramida v spomin padlim vojakom. Velik, umetniško izdelan spomenik padlim vojakom je tudi v Šabcu.

Za časa svetovne vojne sta vladala tod strah in groza. Vojaki so klali vojake; daleč okoli je vršila avstrijska vojska kazenske ekspedicije in mučila ljudi, posiljevala ženske ter požigala domove. Posebno zverinski

so se pokazali Madžari. Nato so se širile kužne bolezni in kosile ljudstvo kakor kosa travo. Dolgo je ležala težka mora nad Srbijo.

*

Srednje posestvo v Mišaru meri osem do dvanajst hektarjev. Nekoliko gospodarjev ima celo preko trideset hektarjev. Vendar je takih, ki imajo okrog pet hektarjev, največ. Splošno je Srbija manj naseljena kakor Slovenija, toda zemljo obdelujejo dosti slabše. Pšenice pridelajo na hektar deset do šestnajst stotov. Mnogo žita uniči megla, ponekod pa tudi voda. Kmetje so tod precej obdavčeni, toda mi smo še bolj. Ovac imajo mnogo, posebno tam, kjer so hribe in grmovje, da na ta način izkoristijo zemljo. Čebelarstvo se je začelo šele zdaj razvijati. Sadjarstvo je tukaj stara panoga kmetijstva, toda večinoma goje le slive.

Vasi so tukaj bolj raztresene in hiše druga od druge oddaljene. Tudi združništvo ni tako razvito kakor v Mačvi. Kmetje čitajo tudi strokovne liste, kakor na primer list »Težak«, ki ga izdaja Srbsko poljoprivredno društvo. Gostoljubja je bilo obilo, toda vedno bolj prenehava radi zlorabljanja, in ker prodira na vas materijalistična civilizacija, ki ne pozna milosti. V Šabcu pa pravijo, da je razvita goljufija na veliko, ker tam žive zelenaši. Ljudje so samozavestni in svobodnjaškega duha, ker so dolgo živeli v svobodni srbski državi. Do vere so precej mlačni, čemur so krivi popi sami, ker so mnogi zelo

oderuški. Za pogreb zahtevajo 100—300 din. Ob nekaterih praznikih pobirajo po hišah tudi meso, jajca, mast itd. Tudi v cerkvi prosijo in se zgražajo, če jim ljudje ne dajo. Na Džurdževo (Jurjevo) dajejo popu plačo in za krstno slavo mu poklanjajo kovača ali še več. Popi nimajo mnogo zemlje, zato pa jo imajo več samostani. Pravijo, da od zdaj ne bodo plačevali popom več naravnost, ampak bodo dajali cerkveni davek in pope bo plačevala država kot uradnike.

Od Mišara proti Debrcu se pokrajina menja. Prehaja polagoma v hribovje. Kraji so zelo lepi in podobni Slovenskim goricam, samo da so hribi tu bolj položni, kopaste oblike, valovito in široko raztegnjeni, posejani z žitom in koruzo. Vinogradi so redki. Večinoma raste sadno drevje, posebno slive, ki jih izvažajo na vagonce. Značilno za te kraje je, da so griči goli, brez gozdov. Samo tu pa tam raste sredi žitnega polja kak star hrast ali kako drugo drevo. Njive niso tako majhne in tako raztresene kakor pri nas, ampak so velike, obdane naokrog z živo mejo. Zame je to bilo nenavadno! Na hribih žitna polja in njive, obdane z živo mejo, vmes pa hrasti in veliki kupi slame, kakor v Banatu! To ustvarja videz, kakor bi pred kratkim posekali gozdove, zemljo zorali in pustili grmovje okrog polja mesto mejnikov. Tako nekako je tudi bilo! Živo

mejo okrog njiv so pustili, ker ni bila zemlja premerjena in katastrirana. Davek so plačevali kar povprečno. Pred leti pa je bila zemlja premerjena na hektarje in ljudje morajo plačevati davke po količini in kakovosti zemlje. Vendar pa dajatve povprečno še vedno niso tako velike kakor pri nas. Hiše so raztresene po holmih kakor v goricah in mnoge so osamljene sredi polja. Srečavaš črede ovac, ki se pasejo po zapuščeni zemlji, naletiš pa tudi na »čopore« svinj, ki rijejo po gnoju in sadovnjakih. Dohitevaš vozove z volovsko vprego, le malo koga pa, ki bi vozil s konji. Povsod vidiš ljudi orati z voli, neredko pa tudi krepke ženske, ki stopajo za plugom. Kraji so bolj divji kakor v ravnini, toda dosti lepši in bolj zdravi.

Tudi tu tarejo ljudi križi in težave. Ljudje so popolnoma v rokah zelenašev. Ti drže mnogo zemlje v svojih rokah in izkoriščajo ljudi pri trgovini, denarju in na vseh koncih in krajih. Zemljo dajo obdelovati za tretjino ali polovico, povrhu pa jim morajo ljudje še plačevati davek za zemljo. Ljudje se mučijo in žive v pomanjkanju, oni pa odirajo v mestih in po vaseh, potratno žive in Bogu dneve kradejo. Ljudje so se zadolžili pri zidavi hiš, ne pa, kakor pravijo, z luksuzom kakor v bogati Mačvi, kjer so nosili cekine na čevljih... Zdaj so do vratu v dolgovih; bogati še bolj kot revni, ker režeži niso mogli dobiti niti posojila...

(Dalje prihodnjic)

Branko Rudolf:

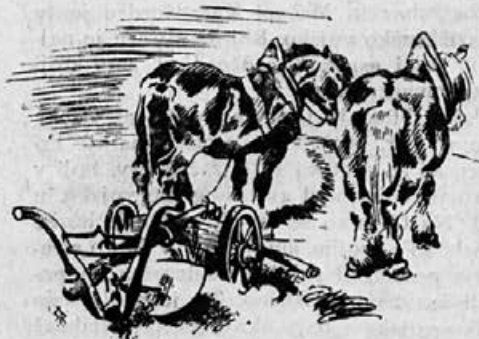
Klic

*Orači, dvignite svoj glas!
Vaš ded že zemljo je kopal,
a zlato, ki ga je iskal,
bilo je živo — žitni klas.*

*In ko je kruh prideloval,
je slutil točo in vihar
in trud in marno skrb vsekdar...
Vse drugo je gospod pobral.*

*In kaj bi bil grofovski sin,
če kmet mu ne bi kruha dal,
če kmet mu ne bi bil oral?
Bi bil gospod, grofovski sin?*

*A čas veliki je prišel,
ko kmet se bo osvobodil,
ko moč in silo bo dobil,
in sam usodo v roke vzел!*

*Se spomniš dne, ko strl si bič,
ko v zemljo si sejal le kri,
ko z Gubcem kmetje v smrt so šli,
ko boj je vodil Gregorič?*

*Počasi seme kal rodi —
njih kri sred črnih, plodnih brazd...
Tvoj um, orač, z njim moč in čast
to zemljo naj osvobodi!*

Slovenci v Ameriki

Socialne organizacije izseljencev

Na tleh onkraj »velike luže« je bilo za naše ljudi eno izmed najbolj perečih vprašanj čim uspešnejše zavarovanje družinskih članov pred posledicami nepredvidenih težkoč in življenjskih nezdod kot so n. pr. bolezni, smrtne nesreče itd. Tule in slični primeri, ki često zahtevajo žrtve ravno med družinskimi poglavarji in redniki, bi namreč spravili nebroj slovenskih izseljencev na rob propada. Ker pri tem po splošnih zakonskih določilih ni bilo od nikoder pričakovati izdatne pomoči, je tako rekoč življenjska nuja sama priklivala v življenje lepo število podpornih organizacij oziroma jednot, kot se jih večina imenuje. Za članice jednot se štejejo posamezne društvene edinice z vsem svojim članstvom, označujejo pa se po navadi kar s številkami. Slovenska narodna podporna jednota (SNPJ) št. 4 itd.

Podporne organizacije, ki so se ustanovile po najrazličnejših zgledih nekako med leti 1894. in 1926., združujejo v ZAD in Kanadi blizu 150 tisoč članov (odraslih in mladine) ter razpolagajo s premoženjem, ki se ceni na 17 milijonov dolarjev (1 dolar je din 55.—). Nekatero od njih imajo lastne domove, večina pa izdaja svoja glasila. Po navadi izplačujejo bolniške podpore, posmrtnine, uvedle pa so tudi mladinsko zavarovanje; posamezne »jednotine« edinice delujejo seveda tudi na pro-

svetnem in družabno-zabavnem področju. — Po »barvi« bi vse te organizacije lahko delili — kot je to že star in ukoreninjen slovenski običaj — v dve skupini: v konservativno-katoliško in v progresivno ali svobodomiselnost (kot se nazivajo!).

Najstarejša slovenska podporna organizacija v Ameriki je tako zvana Kranjska Slovenska Katoliška Jednota (KSKJ). Ustanovljena je bila l. 1894. v mestu Jolietu (državi Illinois), danes pa ima svoj sedež v Chikagu, »mestu klavnic in — vrtov«.

KSK Jednoti sledijo po letih ustanovitve:

Jugoslovanska Katoliška Jednota (Ely, Minnesota);

Slovenska Hrvatska Zveza (Calumet, Michigan);

Slovenska Narodna Podporna Jednota (Chicago, Illinois);

Slovenska Svobodomiselnost Podporna Zveza (Chikago, Illinois);

Jugoslovanska Podporna Zveza »Sloga« (Millwaukee, Wisconsin);

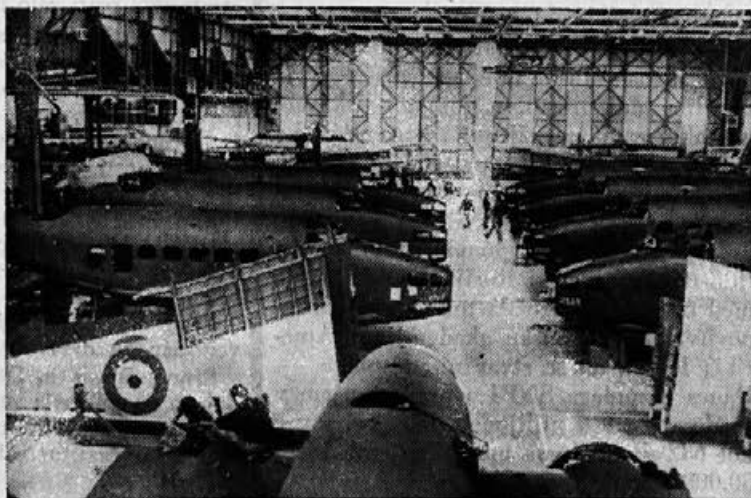
Zapadna Slovanska Zveza (Denser, Colorado);

Slovenska Dobrodelna Zveza (Cleveland, Ohio);

Družba Sv. Družine (Joliet, Illinois);

Slovenska Ženska Zveza (Chikago, Illinois).

Slika nam kaže pogled v tvornico letal v Kaliforniji. Zadnje čase tudi v Ameriki z veliko brzino gradijo vojne potrebščine za sebe in za Anglijo.

Poleg naštetih organizacij imajo svoje podporno društvo še prekmurski Slovenci, ki prebivajo ponajveč v Pittsburgu, Betlehemu itd.; imenuje se Rokoczi Vogrszko Betezne Pomagajouese Društvo. Znano pa je, da obstoja tudi v Južni Ameriki, med argentinskimi Slovenci Jugoslovansko podporno društvo (Rosario itd.).

Izmed vseh teh organizacij je največja in verjetno tudi najpomembnejša Slovenska Narodna Podporna Jednota.

Kakor piše urednik Jože Zavertnik v »Zgodovini SNPJ«, je bila ta Jednota ustanovljena l. 1904. Ustanovniki, ki so hoteli osnovati novo organizacijo v nasprotju z duhom in načeli Katoliške jednote (KSKJ), so se morali v ta namen zgledeovati po določilih najstarejše ameriške podporne organizacije, »Starega reda združenih delavcev« ter po nemških in čeških podpornih organizacijah. Ko se je nova organizacija na znotraj ustalila, na zunaj pa dobila — kljub rovarstvu z nasprotne strani — trdno oporo, v prvem (začetnem) članstvu, je od konventa (občnega zbora, zborovanja) do konventa stalno napredovala; svoj delokrog je raztegnila celo na Kanado. Med ostalim si je oskrbela tudi svoje glasilo, ki je sprva izhajalo kot mesečnik, potem kot tednik, nazadnje pa kot dnevnik (»Prosveta«). V teku let se je jednota tudi denarno močno opomogla. Razen rednega izplačevanja zavarovalnice itd. je članstvo pomagalo z denarnimi prispevki obubožanim slovenskim stavkujočim delavcem, ob koncu prve svetovne vojne pa je nabralo znatne zneske za podporo jugoslovanski mladini. SNPJ si je zgradila tudi prostoren dom ter tiskarno, na tako zvani zdužitveni konvenciji, ko se je združila z dvema sličnima, toda manjšima organizacijama (nova organizacija je prevzela naziv SNPJ), pa je s 500 dolarji priskočila na pomoč stradajočemu ljudstvu v Sovjetski Rusiji. L. 1916. se je med članstvom sprožila tudi ideja o ustanovitvi Jugoslovanske akademije v Ameriki; le žal, da se stvar ni uresničila. — Danes razpolaga SNPJ s premoženjem v vrednosti nad 7 milijonov dolarjev, v več kot 632 društvih pa ima včlanjenih blizu 50.000 članov.

Slovenski izseljenci so ustanovili poleg podpornih še različne druge združnokonzumne in podobne organizacije, ki so v ameriških mestih in naseljih odprle številne prodajalne. Ves ta ogromen podporni »aparatus« je našim ljudem v Ameriki neverjetno veliko pomagal.

(Dalje prihodnjič)

Razlaga tujih besed

● **Strategija** je beseda grškega izvora in pomeni vojnoslovje in znanost vojskovanja. Zato jo beremo večinoma v zvezi z vojskovanjem. Če zna vojskovodja ali poveljnik dobro izrabiti čas, kakor tudi prostor in druge okoliščine za napad na sovražnika, potem pravimo, da je dober strateg. Zmago odloča v večini primerov strategija, to je najboljša izraba vseh možnosti, da se sovražnika iznenadi ali prehititi. V to svrhu se v vojnah poslužujejo raznih načinov napada in zlasti v zadnjem času smo imeli priliko čitati o napakah francoskih strategov. — Za gradnjo cest železnic in podobnih javnih naprav dajejo v vseh državah privolenja tudi vojaška oblastva, ki se v takih zadevah ozirajo tudi na to, ali je gradnja tega ali onega v skladu iz vojaških ali strateških ozirov. Če bi n. pr. cesta, ki jo hoče graditi banovina, naši vojski v primeru vojne slabo služila, sovražniku pa bi za primer napredovanja lahko koristila, potem je takšna cesta iz strateških ozirov neprimerna in vojaška oblast, ki ima v takšnih stvareh odločilno besedo, gradnjo ne dovoli. Posebno v obmejnih krajih vsake države so strateški oziri zelo odločilni.

● **Aneksija**. Ta beseda pomeni pridružitve ali pripojitve in se rabi največkrat v političnem smislu. Kadar si ena država drugo pridruži oziroma prisvoji, pravimo, da jo je anektirala. Takšna pripojitev je navadno enostranska, ker je izvedena s silo. Bivša Avstro-Ogrska je l. 1908. anektirala Bosno in Hercegovino. Aneksija je hudo prizadela bivšo Srbijo in je bila že nekak ovod oziroma povod za pričetek svetovne vojne v l. 1914.

Pred časom je tudi Nemčija anektirala več manjših držav.

Primer Bosne in Hercegovine je značilen dokaz, da aneksija ni zdrav postopek. Sila se rada maščuje in tudi Avstro-Ogrska je le kratko časa uživala veselje osvajačnega dejanja.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Dokažimo svojo enakovrednost!

Čas, ki ga preživljamo, ki nam prinaša iz dneva v dan presenečenja nam prekriža toliko načrtov, nas postavlja iz dneva v dan pred vedno težje in odgovornejše naloge. Tudi naša kmetijska dekleta se morajo tega zavedati in ne smejo biti popolnoma brezbrizna.

Težak bi bil odgovor na vprašanje, ali so dovolj pripravljena na to? Zato nič izpraševanja, nič oklevanja, prijeti je treba za delo, pa bodisi na domačiji, kjer ga je vajena ali pa v javnem življenju, kamor jo je čas sedaj postavil. Prišlo je mogoče malo prehitro. Težko se je znajti pri takem delu, toda gotovo je, da ga bodo zmogle vse tiste, ki se zavedajo skupnega cilja in ki ne poznajo sebičnosti! Z odločnostjo, voljo in razumevanjem se mnogo doseže in s poti se odstranijo največje zapreke!

Tega je treba danes, ko morate marsikje nadomeščati fante ne samo pri domačem delu, temveč tudi pri vodstvu naših društev. Pokažite se, da ste podredile vse žen-

ske slabosti našemu skupnemu interesu — za lepše in boljše dni naše vasi! Nič strahu in oklevanja! Sklicujte seje in sestanke, vodite priprave za izlete, nadaljujte delo še z večjim razumevanjem in voljo, kakor do sedaj! Bodite prepričane, da je zavest opravljenega dela tako lepa in vzpodbudljiva, da dviga v človeku samozavest in ponos, tisti ponos, ki ga zlasti pridobimo z opravljenim delom za skupni napredek naše mladine.

Zanašamo se na vas, dekleta, da boste dokazale, da naš kmetijski rod ni dal samo mnogo pametnih mož, temveč da je dal prav tako veliko razumnih, izobraženih in požrtvovalnih deklet, žen, mater in gospodinj! Takih deklet in žen, ki so v najtežjih dneh sejale in orale, ki so pridelovale kruh, pa tudi ustanavljale in vodile društva, ki so namenjena vaški mladini, njeni izpopolnitvi, kakor tudi gospodarskemu in kulturnemu napredku slovenske vasi.

Ravnanje z mlekom

V mleku je toliko redilnih snovi, da je za male in velike dragocena hrana. Vedeti pa moramo, da je zdravje le v snažnem mleku od zdrave krave, nečisto mleko in mleko bolnih dojníc pa je bilo že mnogokrat vzrok hudih bolezní.

Nobena žena ne sme nikdar pozabiti, da je v vsaki nesnagi na tisoče in tisoče malih živalic (bacilov), ki prinašajo nesrečo.

Kaj moraš vedeti o mleku?

1. **Krava.** Skrbí, da bodo krave zdrave in da boš imela v hlevih najboljše dojnícice.

2. **Hlev.** Nikdar se ti naj ne zdi nepotrebno čistiti in snažiti hlev. Snažne morajo biti tudi jaslí in posoda, iz katere živina pije. Pazi na napajališča! Po čistoti hleva in živine se pozna, kakšni ljudje so pri hiši.

3. **Molža.** Naj se ti ne zdi škoda časa in dela, ki ga imaš z umivanjem vimena. S tem uspešno odganjaš bolezní iz hiše! Umij ga in ga trdno obriši. Molzi s čistimi rokami

in v čisto posodo! Pazi na rep, dlako, potne srage in lase! Ne namakaj prstov v mleko!

4. **S pomolženim mlekom odidi** takoj iz hleva. V hlevu je nezdrav zrak, ki kvári mleko. Precedi ga v čistem prostoru, skozi čisto krpo in v čisto posodo.

5. **Mlečno posodo** imej vedno dobro oprano. Peri jo v vroči, čisti vodi, dobro jo izplakni in nesi jo ven na stojalo sušit. Vsak teden enkrat operi mlečno posodo s sodo ali s pepelovim lugom, ki si ga lahko sama pripraviš!

6. **Cedilo** naj bo iz goste koteninaste krpe. Krpo rabi samo za precejanje mleka. Ko si mleko precedila, operi cedilo z milom in ga posuši na soncu. Dvakrat na teden ga prekuhaj. Če si ti tista, ki precejaš mleko skozi glavno ruto, predpasnik ali otroško krpo, vedi, da smrtno grešiš nad zdravjem svoje družine in tega ne delaj več. Vsaka nesnaga v mleku nosi s seboj bolezní.

7. Mlečne shrambe morajo biti vsak teden dobro zribane in prezračene. Mleko imej vedno pokrito in zavarovano pred mrčesom in drugimi živalmi!

8. Mlečni izdelki. Ko mleko kuhamo, uniči visoka vročina skoraj vse živalice, ki povzročajo različne bolezni. Ker pa jemo, zlasti poleti, veliko kislega mleka, sira, presnega masla in pijemo tudi mnogo surovega mleka, kjer vsi bacili, kot pravimo tem ma-

lim živalicam, zelo dobro živijo, je naša sveta dolžnost, da skrbimo za čistočo. Ali veš, da lahko dobi otrok z mlekom jetiko, sli-navko, rdečico itd.? Ali veš, da lahko dobi otrok z nesnažnim mlekom grižo, tifus, želodčne in črevesne bolezni?

Bodi čista in snažna, to je tvoja prva dolžnost do sebe in svoje družine! Posebno pa skrbi za to pri mleku!

Poletno kosilo

Zelenjavna juha

Razno zelenjavo dobro očisti in operi (kar pač imaš na vrtu), kakor: korenjček, kolera-bo, cvetačo, zluščeni grah, paradižnik, peteršilj, ohrovt in nekaj na kocke zrezanega krompirja. V kozici razbeli mast in daj na njo vso to pripravljeno zelenjavo. Nekaj časa duši. Lahko pa daš zelenjavo v lonec z vodo in ni nujno, da jo dušiš. Ko postaja zelenjava mehka, pripravi v posebni mali kozici rahlo prežganje, zelenjavo primerno zalij z mlačno vodo in dodaj napravljeno prežganje. Če kuhaš zelenjavo samo brez dušenja, kar je prav tako dobro, dodaj samo prežganje in soli po okusu. Če imaš na razpolago nekaj riža, ga lahko prideneš zelenjavi, kar bo juho napravilo še okusnejšo. Predno pa postaviš juho na mizo, zreži na drobno nekaj zelenega peteršilja in ga potresi po njej. Pri daljšem vrenju namreč peteršilj izgubi pravi okus in barvo.

Krompirjevi svaljčki

V lonec daj cel, neolupljen krompir in ga skuhaj. Olupljenega pretlači skozi sito ali pa ga na deski dobro zvaljaj. Pretlačiti ali zvaljati moraš vroč krompir, ker se hladen le težko tlači, ozir. valja. Iz pretlačenega krompirja napravi kupček in mu dodaj polovico manjši kup moke. To narahlo zmešaj, pridaj eno do dve jajci in primerno osoli. Iz tega napravi testo, iz katerega nareži male koščke, ki jih z dlanjo roke ob desko povaljaj v svaljke. Napravljene deni kuhaj v osoljeno in vrelo vodo. Pusti vreti 10 do 15 minut, nato jih poberi na sito, jih zabeli z oevirki ali pa z drobtinicami.

Vinsko zelje

Dve zeljnati glavi zrežemo kakor za solato, posolimo in postavimo za pol ure na toplo. Nato razbelimo eno žlico masti, prepražimo na njej eno žlico sladkorja, pridemo dobro sesekljanje čebule in ko zaru-meni, dodamo ožeto zelje in eno olupljeno in nastrgano jabolko. To oblijemo z $\frac{1}{3}$ l vina in dušimo pokrito do mehkega. Nato potresemo z žlico moke, jo prepražimo, prilijemo vodo po potrebi in prevremo. K vinskem zelju se prilaga tudi pražen krompir.

Vlaganje sadja in povrtnin

Zadnja leta se povsod mnogo piše in poudarja važnost vlaganja ali konzerviranja sadja, zelenjave in vseh povrtnin. Po mnogih naših domovih so se dekleta že oprijela nasvetov in navodil. Letos pa bo to važno ne le radi spremembe in okusnejše hrane pozimi, temveč radi splošno slabe letine, da nam bo vloženo sadje, zelenjava, fižol, grah itd. olajšala skrb za prehrano pozimi.

Velikokrat pravijo naše matere, da pride tako vlaganje drago, da je zamuda časa, da ni prave shrambe, kozarcev itd. Vsaka stvar gotovo vzame nekaj časa, truda in tudi nekaj stane. Vendar se vse to lahko pripravi z malimi stroški, če je le malo dobre volje. V naslednjem prinašamo nekaj splošnih navodil, ki so brezpogojno važna pri vlaganju.

Posameznih receptov za vlaganje ne bomo prinašali, ker smo jih že vsa leta sem v »Grudi« priobčevali, pač pa bomo na koncu navedli, kdaj in v kateri številki »Grude« smo priobčili recept za vlaganje različnih stvari.

Za vlaganje odberi le zdrave in dobro zrele plodove, pa bodisi fižol, paradižnik ali sadje. Po odberi sadove dobro operi ali obriši, da vlagas popolnoma čiste. Če vlagas fižol, grah ali druge stvari, ki jih moraš pred vložanjem kuhati, jih nikar ne kuhaj preveč, pred vlaganjem pa jih temeljito ocedi. Posode, v katere vlagas, naj bodo dobro umite in temeljito izbrisane. Za vlaganje ni nujno, da bi morala imeti ravno samo steklene kozarce. Cenejši ti pridejo glinasti lonci, ki morajo biti položeni na notranji in zunanji strani ter napravljeni tako, da se dajo dobro zavezati.

V kozarce ali lonce vlagaj toplo mezgo ali marmelado in pusti, da se še odvezane ohladi; fižol, grah, gobice itd. vlagamo šele ohlajene. Vse vlagaj tesno, da ne bo med vložnim zraka. Pri fižolu, zelju, kumarcah itd., kjer boš rabila kis, ga nekaj polij takoj, ko si vložila v kozarec šele 2 do 4 prste stvari. Pri poznejšem polivanju kis ne prodre do dna in se lahko konzervirane stvari začnejo kvariti. Če se ti stvar začne kvariti, vloženo še enkrat na hitro prekuhaj, prav tako kis, da uničiš razkrojevalne glivice in zopet vložiš v dobro umit kozarec.

Vse vložene stvari pusti, da se v kozarcu ohladi; fižol, grah, gobice itd. vlagamo šimn papirjem. Ta papir pred uporabo pomoči v vrelo vodo in ga dobro izbriši. Z dobro povezo onemogočimo dostop zraku in vsem glivicam, ki nam bi vloženo stvar pokvarile. Pri vsem, kar vlagamo v kis ali v slano vodo, delno preprečimo kvarjenje tudi s plastjo olja ali loja, ki ga nalijemo po ohlajenju na vrh kozarca. Mezge lahko potresemo povrhu tudi s plastjo sladkorja, da se nam napravi tanka neprodušna plast. Vendar ga kljub temu moramo zavezati s pergamentom.

Vložene stvari hrani na temnejšem ne zaduhlem prostoru. Glej, da pozimi ne zmrznejo in ne popokajo kozarci. Ko rabiš vloženo stvari, jo vedno jemlji iz kozarca s čisto žlico (najbolje z leseno, ki jo imaš samo za to in jo ne umivaš v kaki mastni vodi). Po uporabi pa kozarec ali lonec zopet dobro zaveži.

Leta 1937, je v septemberski številki »Grude« objavljeno: »Vlaganje sliv« in »Shranjevanje sadja«.

V avgustovi številki: »Fižol v kis«, »Kumare«, »Peteršilj v soli«, »Kumare v kis«, »Solata iz kumar«, »Paradižnikova mezga«.

V junijski številki: »Mezga iz borovnic in jagod«.

Leta 1938, v julijski številki: »Kisanje stročnega fižola za zimsko uporabo«, »Kumarčna solata za zimo«.

V avgustovi številki: »Sušenje fižolovega stroča za zimo«, »Paradižniki v soli«, »Češpljeva mezga«, »Sadne marmelade«.

Leta 1939, v avgustovi številki: »Sadna marmelada«, »Vlaganje sliv«.

● **Polnocvetne marjetice** sejemo koncem julija in začetkom avgusta v dobro pripravljeno zemljo. Cveto spomladi vse do poletja in so poleg mačeh najbolj primerne cvetice, pripravne za parobke in okvirje na raznih gredicah v cvetličnem in zelenjadnem vrtu. Dobre sorte so: *Bellis peremis* fl. pl. *Aetna* s temnordečimi cveti, potem je primerna *Snežna kepa*, *Bela rahlo rožnata* in *Rdeča* (*Bellis pereunis* fl. pl. *monstrosa*).

● **Zvončnica** je krasna lončna cvetica in zelo uporabna za gojitev v zabojih. Sejemo jo v avgustu na toplem mestu v zabojčke; cvete od maja do konca avgusta. Priporočljive sorte: *Campanula fragilis* (modra zvončnica za sobe), *Polnocvetna bela*, *Polnocvetna rožnata*, potem *Campanula medium praecox* — ranocvetoča in *Campanula carpatica* — modrocvetna.

● **Cyklamen** (korčki ali soldatki). Seme posejemo koncem avgusta v lončke v zemljo, ki ima primešanega precej peska. Priporočljive sorte so: *Biser iz Zehlendorfa*, *Svetli ogenj*, *Vulkan* itd.

● **Ostrožnik** (*Delphinium*). Seme sejemo že jeseni na stalno mesto. Če jim poleti porožemo stebela, se proti jeseni cvetje zopet razvije. Priporočljive sorte: *Delphinium* kot cvetoči hijacint, *Delphinium »Levkoja«*, *Delphinium kraljevski*, *Delphinium kitajski*, *Belladonna*, *Snežna gora*.

● **Košarnik**. Sejemo ga v avgustu in septembru zelo plitvo in v zemljo, ki ni sveže pognojena. Pozneje presadimo sadike na razdaljo pol pedi. Košarnik je zelo dobra prikuha, ki se uporablja od julija naprej. Najboljša sorta je *Sibirski zboljšani*, ki je uporaben za solato in daje prijeten koren za juho.

● **Zimska solata**. Sejemo jo v drugi polovici avgusta do konca prve polovice septembra. Sadike presajamo v mrzle grede ali na prosto do pedenj narazen. Dobri sorti sta: *Nansen* in *Maslena glava*.

● **Motovilec** Glej »Gruda« št. 6.

Marija:

Prekmurske slike

Od vseh krajev Slovenije poznamo gotovo najmanj Prekmurje. Tu ni večjih industrijskih središč in važnejših prometnih cest, zato sem le malokdo zaide, ker meji pokrajina na Madžarsko. Tisti, ki pridejo po opravkih ali pa v službo, gledajo da čimprej zapuste na videz dolgočasno deželo. Slovenski uradniki se boje Prekmurja kot Rusi sibirskega pregnanstva. Semkaj pošiljajo vladajoče stranke službovat svoje politične nasprotnike. Tu so dobro spravljani. Ne naredijo dosti škode.

Svojevrstna je res ta pokrajina. Opisujem zlasti dolnji del Prekmurja, ki mu pravijo Dolinsko. Nepregledno ravnino in tu pa tam močvirja spominjajo na Slavonijo. Ceste so ozke in maloštevilne, a po večini ravne in lepo gladke, ker tu ni pretiran avtomobilski promet, ki bi jih razvozil, da je užitek voziti se po njih. Vasi so po vsej ravnini gosto naseljene in mnogo večje od ostalih slovenskih vasi. Nekatere (Beltinci, Turlišče, Dobrovnik) imajo po nekaj tisoč duš. V teh vaseh ni mnogo prostranih kmetijskih domov. Hiše so večjidel majhne, tesno stisnjene v vrsti ob cesti, dvorišča ozka, da dostikrat ne moreš obrniti voza, gospodarskih

poslopij pa razen hleva skoro ni. Seno in slamo zložijo na kup za hišo, drva so tudi zunaj, krave in prašiče pa stisnejo pod eno streho. Konj je v nekaterih naseljih redka prikazen. Ko so vozili opeko za neko večjo hišo, je bilo videti na cesti celo kolono kravje vprege. Stalni prebivalci ceste pa so gosi in otroci, ki jih je tu že kar preveč. Za gosi je v higijenskem pogledu bolj poskrbljeno kot za ljudi. V sleherni vasi imajo svoje skupno kopališče, navadno v središču. Včasih se najde kar celo jezero, obrobjeno z zelenim mahom. Prav lepo za oči, le za nas ne in za kožo tistih, ki so preobčutljivi za komarjev pik.

V dolnjem Prekmurju (Dolinsko) so nekatere vasi posebnega tipa. So to dolge vrste lesenih in z blatom ometanih hiš. Tu so se naselili kolonisti (priseljenci) iz Primorja in gornjega Prekmurja (Goričko), ki so dobili z agrarno reformo nekaj zemlje in kočo (bivšo last madžarskega grofa Esterhazija).

Vsakomur, ki si le od zunaj ogleda prekmursko vas, bo takoj jasno, da je Prekmurje gospodarsko eden najšibkejših delov Slovenije. Doseglo je le rekord v revščini in gosti naseljenosti. Na km² živi nad 100 ljudi. Če bi ne hodili vsako leto na sezonsko delo v Nemčijo in Francijo, bi doma umirali od lakote. Kmetije so majhne. Redki so kmetje z več kot 5 ha zemlje. Povprečno pride na vsako družino po 3 ha obdelovalne zemlje. Travniki so ostali le še tam, kjer je zemlja premočvirna za obdelovanje. Gozdov je v privatni lasti zelo malo. Nekatere občine imajo še skupne gozdove, tako zvane »agrarne zajednice« (Dobrovnik), kjer pa so si razdelili, imajo gospodarji po 1 m širok gozdni pas. Take gozdne krpe se seveda ne morejo negovati in zato je drv vedno manj. Velike komplekse gozdov, ki so bili last grofa Esterhazija so kupili Hrvati, tako zvana »Šumska občina«, ki prodaja ljudem les in drva na dražbi. Spričo velikega pomanjkanja drv si ljudje navijajo cene nezaslišano visoko. Vsem drugim težavam se je pridružila še ta, ki požre kmetu vsako leto eno kravo.

Tip prekmurskega kmeta

Ker Prekmurcu še ni bilo življenje dovolj grenko, so vpeljali še delitev zemlje. Oče ne izroči posestva sinu, ki naj bi druge izplačal, ampak razdeli zemljo med otroke in sicer tako, da vsako njivo, travnik ali vinograd razdeli na toliko delov, kolikor je dedičev. S tako delitvijo so nastale po 1 m široke in še ožje njive, ki jih ni mogoče več dobro obdelovati.

Drugod zemljišča komasirajo (zlagajo), v Prekmurju pa, kjer je toliko lačnih ust, jih drobijo, da je še manj kruha kot bi ga sicer bilo.

Zalostno je, da prekmurški notarji in advokati to delitev podpirajo in pospešujejo. Pri neki zapuščinski sodni obravnavi je kmetijski referent predlagal, naj se njiva razdeli povprek, ker bodo dediči svoje kose tako lažje obdelovali. Neki odvetnik pa, ki je zastopal tožitelja, je vztrajal na tem, da se razdeli njiva po dolgem, češ, tako je v Prekmurju navada in navada se ne sme kršiti kar tako.

Za notarje in odvetnike je tu dovolj plodonosnega dela. Saj brez tožbe ne gre pri nobenem dedovanju. Zanimivo je, da je med notarji nastala prava bitka za notarsko mesto v Murški Soboti, ko je bilo razpisano. Že vemo zakaj.

Delitev zemlje in tožarenje, to sta dve zahrbtni boleznii, ki pretita uničiti ubogo prekmursko ljudstvo.

V tako slabih gospodarskih razmerah tudi kulturna plat ne more biti boljša. Saj so prve temelj vsakemu napredku. Stoletja so tlačili in zatirali Madžari prekmursko vas, zato je bil tudi kulturni napredek tekom stoletij nemogoč. Med drugim se to opazi tudi pri jeziku, ki je ostal tekom celega veka skoro nespremenjen. Prekmurščina je najbolj podobna staroslovanskemu jeziku, v katerem sta učila sv. Ciril in Metod. Slovenski jezik je bil za časa madžarske nadoblasti v šoli zabranjen, zato mnogi starejši Prekmurci ne znajo slovensko čitati in pisati. Časopis in knjiga nista na Dolinskem posebno razširjena. Tisti, ki imajo »kaj više penez«, so po večini naročeni na »Novine Slovenske krajine«, ki jih urejuje župnik Klekl* v Črensovcih in so pisane v dialektu (prekmurščini). Napredno časopisje je v teh krajih zabranjeno po župniku Kleklu, ki velja tu za nekakšnega voditelja Prekmurcev. Naša društva, ki se tu ustanavljajo, imajo hude nasprotnike v tako zvanih »voditeljih

* Pred časom je Klekl radi starosti odločil uredništvo in ga prepustil mlajšim.

Prekmurcev«, kar pa seveda ne bo moglo preprečiti razmaha naše silne misli.

Tudi po značaju je Prekmurec svojevrsten. Daleko skromnejši in celo ponižnejši skooblečenemu človeku izkazuje pretirano je kot n. pr. naš Štajerc. Vsakemu »gospo spoštovanje«. V občevanju z uradi je boječ, majhen, ponižno prosi tam, kjer bi moral zahtevati — posledica fevdalnega tlačanja po Madžarih.

Med prekmurskimi Slovenci živi precej Madžarov, ki so v nekaterih vaseh kompaktno naseljeni. V splošnem imovitejši in zviška gledajo na naše ljudi. Narodna zavest je pri njih pretirano močno razvita. Nekateri se nočejo učiti slovenščine, tisti pa, ki so se je naučili v šoli, jo namenoma pozabljajo. Svojim otrokom prepovedujejo družiti se s Slovenci in govoriti med seboj slovenski. Ob vsaki priliki nastopajo izzivalno in nihče jim zato ne skrivi lasu. Pri vsem tem pa tarnajo o zapostavljanju. Zalostno je, da nekateri vidijo v njih ljudi »boljše vrste«. Ne morejo se otresti suženjskega duha kljub desetletjem svobode.

Tudi Židov ne manjka tu. Kjer je kakšna večja trgovina, tovarna ali hotel, povsod je lastnik Žid. Pogačo so si torej vzeli tujci, naš človek pa pobira drobtine in trpi, da ga vse izsesava.

Kakršno je Prekmurje v narodnostnem pogledu, tako je tudi v verskem. Poleg katolikov, ki jih tu imenujejo papinci, so tu še evangeličani (v vsem Prekmurju imajo 5 cerkva), kalvinci in Judje.

Zdravstvene razmere so skoro obupne. Jetika je doma pri marsikateri hiši. Na šolskem zdravniškem pregledu so ugotovili, da je polovico otrok okuženih s tuberkulozo. Protituberkulozna liga se sicer trudi, da bi omejila to kugo, toda brez uspeha. Sestrada telesa se ne morejo upirati napadom bacilov jetike. Kaj pomagajo vsi lepi nauki o zračenju, sončenju in umivanju, ko se pa od samega zraka in vode ne da živeti. Tistim, ki so se s tako gorečnostjo lotili duševnega vodstva Prekmurcev, priporočamo, da se včasih spomnijo še tudi na to, da imajo Prekmurci tudi telesne potrebe.

Sovjetska Rusija

Odkar je naša država začela v letošnjem maju trgovska pogajanja z največjo državo na svetu — Sovjetsko Rusijo (uradno se imenuje Zveza (po rusko Sojuz) Sovjetskih Socialističnih Republik ali okrajšano SSSR) in ko je začela z njo tudi redne diplomatske odnose s tem, da je prišel v Beograd ruski poslanik Viktor Andrejevič Plotnikov, v Moskvo pa voditelj srbske kmetijske stranke dr. Milan Gavrilović, se je zanimanje za SSSR med našim narodom še bolj povečalo.

O Sovjetski Rusiji in njenem življenju smo vedeli do zadnjega le malo. Sicer so vseh 20 let prinašali časopisi najrazličnejše »resnične« vesti o njej in o komunistih ali boljševikih, ki tam vladajo. Zato je pa potrebno, da zdaj dobimo pravilno, resnično sliko sodobne Rusije, kar bo pripomoglo do čim tesnejšega in iskrenejšega prijateljstva med narodi obeh držav.

Zemlja in ljudje

Ozemlje SSSR meri nad 21 milijonov km², to je 80 krat več kot Jugoslavija.** Zemlja je kaj raznovrstna: na severu so tundre (pokrajine kjer ne raste drevje) z obilo divjačine, južno od njih pa se začno velikanski gozdovi. Polovica vsega gozdnega bogastva ima Rusija. Še dalje proti jugu so obširna polja z rodovitno črnico, ponekod prehajajo v pustinjo, ki pa jo s kanali namakajo in spreminjajo v rodovitno zemljo. V nekaterih južnih predelih raste južno sadje: pomaranče, čaj, limone itd. V gorovjih je obilo vseh vrst rudnin od zlata do železa. Petroleja imajo velike množine. Tako ima SSSR vse pogoje za uspešen razvoj poljedelstva in industrije, kar je pripomoglo, da je postala Sovjetska Zveza v 20 letih v novi ureditvi najbogatejša, najnaprednejša in najmočnejša država na svetu.

Prebivalcev ima SSSR z novo pridobljenimi kraji okrog 186 milijonov. Vsako leto se poveča število prebivalcev za 3 milijone. Vseh narodov in plemen šteje okrog 180,

** Vsi podatki pričujočega sestavka so vzeti iz sledečih knjig, oziroma brošur: Stanko Dornik: O Sovjetski Zvezi, Naša založba, Ljubljana 1940. — Vuk Dragović: SSSR, izdanje »Nolit«, Beograd 1940. — Ivan Brodarec: Sovjetski Savez, Zagreb 1940. — Inž. Mato Blažević: Poljoprivreda u SSSR. Mala biblioteka, Zagreb 1940.

največ (58 %) je pa Rusov. Pod carsko Rusijo so bili ostali narodi zatirani, danes so vsi enakopravni, mnogi narodi so šele pod novo upravo dobili svoje prve knjige, šole

Ruska kmetica gre na delo

in časopise. Država je zveza 12 zveznih republik, ki se dele še dalje v avtonomne republike in oblasti. Vsaka zvezna republika ima svojo vlado in zakone in v ustavi zajamčeno pravico, da se lahko odcepi od skupne države. Vse republike volijo Vrhovni sovjet (svet), ki vlada vsej državi. Kakor imajo po drugih državah poslansko zbornico in senat, imajo Rusi Zvezni svet in Svet narodov. Zvezni svet se voli tako, da pride na vsakih 300.000 prebivalcev po 1 zastopnik, v Svet narodov pa voli vsaka zvezna republika 25 narodnih zastopnikov. (Rusi, ki jih je 80 milijonov, prav tako 25 kot n. pr. Turkmenci, ki jih je poldrug milijon).

Prebivalstvo se je v 20 letih sovjetske oblasti po sestavu zelo izpremenilo. Leta 1913. je od vsega prebivalstva odpadlo 17 % na delavce, 65 % na kmete in obrtnike, 16 %

na buržoazijo (gospodo), 1939. leta pa je bilo skoraj 50 % delavcev, 45 % kolhoznikov (kmetov v kolhozih — skupnih gospodarstvih), posameznih kmetov in obrtnikov je bilo blizu 3 %, okrog 3 % pa raznih drugih stanov (dijakov, vojakov itd.) in — nič gospode.

Pismenih je bilo leta 1926. 51 % moških in 37 % žensk, leta 1939. pa je že znalo 81 % moških in 73 % žensk pisati in brati. Pri nekaterih narodih pred vojno sploh ni bilo pismenih.

Mestno prebivalstvo se je zlasti od 1929. zelo pomnožilo, to pa zato, ker se je razvila industrija. Saj je po tem letu nastalo v Rusiji 210 novih mest, nekatera imajo že čez 100 tisoč prebivalcev.

Carska Rusija

Da je viden velikanski napredek SSSR po vojni, moramo poznati stanje pred vojno. V Rusiji je bil kmet graščakov tlačan vse do leta 1865. (pri nas do l. 1848., ko je bila izdana »kmetška odveza«). Težko življenje je prisililo kmete, da so se upirali, od 1826. do 1854 leta je bilo več kot 500 uporov, sa-

mo 1860. leta jih je bilo 170. To je prisililo carja, da je kmete odvezal tlake. Toda prišli so iz dežja pod kap. Gospoda je še vedno obdržala najboljšo zemljo, ostalo so razdelili med kmete, toda morali so jo odplačevati. Ker niso imeli denarja, so se morali zadolževati pri bankah in vaških bogataših. Tako je zemlja začela zopet kmalu prehajati iz kmetjskih v gosposke roke.

Ko je postal z odvezo kmet svoboden, je začel zapuščati zemljo in se seliti v mesta in tovarne. Ker je bila zemlja bogata na rudah, se je začela razvijati industrija. Angleški in francoski kapitalisti so začeli odvijati rudnike, zidati tovarne in graditi železnice. Število delavcev je raslo, leta 1890. jih je bilo poldrugi milijon, l. 1900. že skoraj 3 milijone. Njih položaj je bil še mnogo težji kakor v ostalih državah: delali so po 12, 13 tudi po 15 ur dnevno v nezdravih prostorih, v slučaju bolezni ali onemoglosti so bili brez pomoči. Kriza v letu 1900. je njih položaj še poslabšala. Delavstvo se je začelo upirati, leta 1905. je izbruhnila prva revolucija, ki pa je bila s krvjo zadušena. Po ponovnem razmahu industrije so nastala velika kapitalistična podjetja, večinoma

Ruska lovca se vračata z obilnim plenom

v tujih rokah. Pred svetovno vojno je bilo že 7 milijonov delavcev, delali so po 10 ur dnevno in bili še vedno brez socialnega zavarovanja.

Tudi položaj kmetov se je po revoluciji še poslabšal. Vedno več zemlje je prehajalo v roke velikih kmetov (po rusko so jim rekli kulaki) in vedno več je bilo siromašnih kmetov s premalo zemlje ali brez nje. Boga-tašev in plemičev je bilo v tedanji dobi čez 3 milijone, trdnih kmetov okrog 23 milijonov, siromašnih kmetov okrog 36 milijonov, mestnih in vaških proletarcev (takih, ki so živeli iz rok v usta) pa okrog 64 milijonov. Vsi kmetje so imeli blizu 215 hektarjev zemlje. (Od teh so imeli največ in najboljšo zemljo kulaki, ki jih je bilo 15 %, srednjih kmetov je bilo 20 %, siromašnih kmetov pa 65 %.) Car, cerkev in plemiči pa so imeli nad 152 milijonov ha zemlje. Poljedelstvo je bilo zelo zaostalo; l. 1910., ko so v ostalih državah kmetje že zamenjávali železni plug s traktorji, je bilo v Rusiji še vedno blizu 8 milijonov lesenih plugov in nad 17 milijonov lesenih bran. Kakor gospodarstvo, tako je bilo tudi ostalo socialno in kulturno življenje ljudstva na nizki stopnji: kmet je živel v bedi, pomanjkanju in neznanju. V prosveti je bil ruski kmet 200 let za kmetom v ostali Evropi.

Svetovna vojna in revolucija

Za vojno ni bila Rusija niti vojaško, še manj pa gospodarsko pripravljena. Industrija in poljedelstvo je hitro propadalo, ljudstvo je postajalo radi lakote in porazov na bojiščih nezadovoljno, začeli so se nemiri in februarja meseca 1917. leta je izbruhnila revolucija. Car je odstopil, oblast je prevzela začasna vlada. Ker ni ustregla zahtevam delavcev in kmetov, so oktobra 1917. prevzeli oblast boljševiki, ki so takoj izdali tri odloke: odlok o miru, odlok, da pride vsa carska, cerkvena in plemiška zemlja (nad 150 milijonov ha) za večno v last kmetov in to brez odškodnine, izbrisali so tudi vse kmet-ske dolgove. S tretjim odlokom so oklicali (proglasili) sovjetsko republiko in takoj začeli graditi temelje za ureditev države po komunističnih načelih. — Kljub temu, da so sklenili boljševiki z Nemci mir, pa miru še dolgo ni bilo. Nasprotniki sovjetov znotraj in zunaj države so se dvignili nadnje. Nemčija, Anglija, Francija, Amerika in Japonska so šle z vojsko nad Ruse. Podpirale so tudi carske generale, ki so se uprli novi vladi. Tri leta je trajala državljanska vojna, ki se je končala z zmago sovjetov. Rusija je izgubila baltske države, Poljaki so vzeli del Bele Rusije in Ukrajine, Romuni pa Besarabijo.

(Dalje prihodnjič)

Glavni trg v Černovicah, ki so glavno mesto Bukovine, katero so zasedli Rusi

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Duplje

V vrsti naših društvenih prireditev smo organizirali poučni izlet na Jamnik in Kro-po. V nedeljo 9. junija t. l. smo se že zgodaj zjutraj zbrali dobro razpoloženi k odhodu. Pridružili so se nam tudi naši prijatelji, izmed članov pa so manjkali samo fantje, ki so odsotni na vojaških vežbah. Vsakega od njih smo se spomnili s pozdravno razglednico. Šele na izletu smo se prav za prav zavedli našega vsakdanjega trpljenja, ko je človek kakor suženj, pa bodisi v tovarni pri stroju ali na polju pri plugu. Tu smo pozabili na vse in spoznali, kako važni so takšni izleti, ko se človek na čistem zraku in v prosti naravi počuti popolnoma preropenega in svobodnega. Šele tu doživiš in spoznaš svobodo, za katero se vedno borimo hoteč se otresti železnih oklepov današnjega reda. Vsi zadovoljni smo se vračali zvečer na svoje domove in soglasna je bila naša odločitev: Tudi v bodoče bomo še priredili izlete, ki naj služijo poku in zabavi in neustrašeno se bomo borili za pravo resnično svobodo!

Dol. Bistrica

Kakor po vseh vaseh Slovenije, smo se tudi pri nas zbrali fantje in dekleta, da bi ustanovili Društvo kmetijskih fantov in deklet. Zavedamo se, da je kmetijski mladini potrebna izobrazba in da si mora sama utrditi pot do napredka. Ker pa nam je bila ustanovitev društva zaenkrat onemogočena, oziroma nam ni bila dovoljena, zato sedaj pridno delujemo pri Dramatskem odseku Gasilske čete. Upamo, da se bomo kljub oviram lahko kmalu pridružili že organizirani kmetijski mladini in tako dosegli svoj cilj!

Cven

Ustanovni občni zbor našega Društva kmetijskih fantov in deklet, ki smo ga sklicali za nedeljo 23. junija t. l., žal, nismo mogli izvesti, toda ne po naši krivdi. Kljub zaprekam bomo ostali verni svoji začrtani poti!

Skaručna

Naše Društvo kmetijskih fantov in deklet je priredilo v nedeljo 2. junija t. l. nad vse lepo uspeli izlet v Kamniško Bistrico.

Velika Polana

Člani pripravljalnega odbora Društva kmetijskih fantov in deklet smo priredili v nedeljo, dne 9. junija t. l. izlet v Medjimurje.

Muhaber

Dobro se zavedamo da je naši kmetijski mladini poleg izobraževalnega dela potrebno tudi primerno razvedrilo, zato smo v nedeljo 14. julija t. l. priredili skupni članski izlet v Št. Jernej. Uvideli smo, da tudi s takimi prireditvami mnogo doprinesemo za našo skupno stvar!

Frankolovo

Naše Društvo kmetijskih fantov in deklet je priredilo izlet v nedeljo 9. junija t. l. k znamenitemu Žičkemu samostanu. Z zanimanjem smo si ogledali razvaline kjer so nekdanj prebivalci in gospodovali mogočni žički menihi. Te razvaline so živ dokaz, kako minljive so vse sile, le naš kmetijski človek še vedno živi in bo živel na zemlji slovenski!

Vrhnika

Po pridnem prirejanju iger in drugih poučnih prireditev v zimskih mesecih smo tudi pri nas za nedeljo 16. junija t. l. organizirali društveni izlet v romantični Pikel. Vsi smo se prav zadovoljni in razigrane volje vrnili domov.

Škofja vas

Še živí v naših srcih prijeten spomin na veselo pesem, smeh in prijetno razpoloženje, ko smo se lepe sončne nedelje, 23. junija t. l., podali na društveni izlet na Lindek. Z veseljem se vsi člani in članice spominjamo tega dne ter si še večkrat želimo takih lepih izletov.

Beričevno

Znamenito Zupanovo jamo pri Grosuplju so si ogledali tudi člani in članice našega društva ter bili presenečeni nad njenimi naravnimi krasotami. Na splošno željo vseh bomo v bodoče priredili še več takih poučnih izletov.

Ig

Da naši člani in članice ne bi pogrešali po zimskem delu tudi skupnega razvedrila, smo priredili v nedeljo 9. junija t. l. izlet na Kurešček in Golo.

Izidor Horobač:

Mežnar Brkljač

Kar je bilo poprej samo v mislih, smo sedaj slišali izgovorjeno; razna ugibanja in prišepetavanja pa so se spremenila v glasno obsodbo tega človeka, ki je izrabljaj dobrovernost poštenih ljudi. Zdaj bo tega konec! Njegovo sleparjenje je prišlo na dan in mu ga je treba v bodoče na vsak način onemogočiti.

»Že prav,« — se oglasi Klančnik, visok in koščen možakar z dolgimi brki, in si medtem potisne klobuk nazaj proti vratu, — »vendar ne smemo ostati samo pri razgovoru. Z besedami se malo ali pa največkrat ničesar ne opravi. Domenimo se natančno, kako in kaj bomo ukrenili!? Ali ga naznanimo orožništvu, ali pa ne bomo več dali krač; eno ali drugo! Danes smo vsi skupaj in največ nas je domačinov, ki vse te stvari dobro poznamo. Potem se ne bomo več tako hitro znašli in še pozabi se marsikaj. Jaz pravim tako, sedaj pa še drugi povejte svoje! Več glav, več ve!«

Pa še tole: mislim, da ni nobenega med nami, ki bi naše govorce raznašal naokrog! Kar se bomo dogovorili, moramo vedeti samo mi in nihče drug! Drugače

Poroke iz naših vrst

DUPLJE

V nedeljo 30. junija t. l. sta se poročila tov. Anton Boncelj in tov. Ivanka Ahčin, oba iz Dupelj. Novoporočenca sta bila zelo agilna člana našega društva in želimo, da bi tudi v bodoče ostala v naših vrstah in nam pomagala pri težkem prosvetnem delu! V zakonu pa jima želimo mnogo sreče in zadovoljnosti!

VRHNIKA

Pred kratkim sta se poročila na Vrhniki tov. Anči Jesenovec z g. Jožetom Kovačičem. Mlademu paru vso srečo na novi poti!

se nam namera ne bo obnesla, vam povem, da ne! Toliko ste že preudarni; menda vsi od prvega do zadnjega!

Brinjevka, ki je šla po gazi pred menoj, se obrne in mi zašepeče: »Le nikar se ne dogovarjajmo, dokler je v družbi Švedrovka! Saj jo poznaš!« Molče sem ji prikimal, drugi pa so se radovedno ozirali in spogledovali, zakaj na enkrat molk? Zdelo se mi je, da so tudi nastalo tišino mnogi razumeli in nihče ni več načel razgovora. Menda je kar vsak sam pri sebi ocenjeval zanesljivost posameznikov naše družine in se v mislih pomudil pri Švedrovki, ki je bila v deveto faro znana klepetulja in obrekovalka. Še pomislil nisem na to razvpito žensko! Sicer sem pa radi živahnega razgovora spotoma pozabil, da se je prislinila naši skupini. Oh, če bi ta slišala naše sklepe, vse bi toplo nesla Brkljaču! Ženske so že tako zgovorne in jim nehote uide beseda, Švedrovka pa je še hudobna, zlasti če ima koga na piki. Vso krivdo in vse naklepe proti Brkljaču bi zvalila nanj. Takšne stvari dela iz maščevanja ali pa zato, da kaj dobi. Za takšne

posle jo lahko najameš in ti vse opravi. Prav nič se ne ozira na prijateljstvo ali na zaupano besedo, izda te kot Judež Iškarijot. Pa je kljub temu prijazna, dela se zaupljivo in naklonjeno, dokler ji kaže. Potem pa gorje vsakemu, ki ga dobi v svoje kremplje! Koliko preprirov, zdražb in krivice je že povzročila poštenim ljudem! Laže in obrekuje, kolikor ji nese in jemlje ljudem dobro ime. Vse vražje lastnosti ima, zato se je vsak izogiblje. Dobro, da nismo kaj več govorili o naših načrtih! Vse bi bilo zastoj. Lahko bi se nam smejal Brkljač. Sam sebi sem se čudil, da je bila Brinjevka tako prisebna in še pravočasno preprečila nepriliko. No, saj pravim, razgovor me je premotil, da nisem pomislil na to vražjo Švedrovka! Naj jo le...!

Ne vem, če se z Brkljačem kaj bolj poznata, sicer ji je pa to vseeno! Bi že napravila kupčijo, njemu pa lepo uslugo. Razumljivo je, da bi takšno poročilo drago plačal in se potem že v naprej obvaroval pred našimi naklepi. Hvala Bogu, tokrat se ji pa ni obneslo! Brkljaču bomo pošteno poplačali njegove zasluge. Bo že prišel čas, ko ga bomo dobili v naše pesti!

Tako smo nadaljevali pot. Bilo je kar neprijetno; poprej takšen hrup in vneti razgovori, nenadoma pa obmolkne vse. Zdelo se mi je, da je Švedrovka le razumela ta preokret. Zdaj pa zdaj se je obrnila nazaj in pregledala dolgo vrsto za seboj. Rekla ni seveda nič. Sicer pa ni neumna, hudobna pa je še mnogo bolj kot pametna.

Kar nestrpno sem pričakoval, da bi čimprej prišli do steze, ki drži proti Švedrovkini bajti. Saj že ni daleč. Na tihem me je pa jezilo, da nismo mogli končati razgovora. Škoda časa in lepe prilike, ko bi se lahko o vsem do kraja pogovorili.

Komaj smo prehodili nekaj streljajev, pa prične razgovor Švedrovka. Hreščeče in zategnjeno govori, da si jo kmalu do grla sit, če jo le slišiš. In neprenehoma! Kadar začne, potem ni kmalu konca. Beseda si je vleče kot morska kača. Nihče ji ne pride vmes. Če ne zmaga z jezikom, pa še z rokami pomaga.

O, le daj, sem si mislil in se veselo nasmešnil. Dolgo ne boš! Še dobrih sto korakov imaš do svojega kolovoza, potem pa le sama sebi ropoči, če hočeš!

Razkladala je o svojih opravkih in da bo kar spotoma uredila vse stvari. Tudi v mlinu ima opravke.

Zdaj pa imamo! Kje je še mlin?! Komaj smo čakali, da bi se znebili; navsezadnje nas bo pa še spremljala in nam menda le res onemogočila naše naklepe.

Ali je zvita ta ženščina! Nalašč ni hotela domov. Samo dvoje je; ali nam hoče ponagajati, da bi se ne mogli pogovarjati, ali pa bi rada zvedela za naše sklepe. Vso pot jer tuhtala in tuhtala, kaj in kako bi bilo za njo najboljšo, zato je molčala, kar sicer ni njena navada in pustila, da so govorili drugi. Takrat pa, ko smo komaj pričakovali, da se bo poslovila, nas je pošteno presenetila. Če bi jo ne poznali, bi si ne mogli misliti, kaj hoče. Da, pretkana je, in zna izkoristiti vsako priliko.

Kaj smo hoteli drugega kot molčati še naprej. Pomagati si nismo mogli, ne na en in ne na drug način.

(Dalje prihodnjič)

Pavel Bobnar:

Mladim tovarišem

*Nesreče breme uničuje srečo...
Na svetu je bilo tako in bode,
saj dostikrat nezatna kal nezgode
odpira srcu rano krvavečo.*

*Mladost poraja željo hrepenenčo
vsem mladim srcem; to je klic prirode;
vendar sovražna sila ji usode
prezgodaj v roke da mrtvaško svečo.*

*Kar si prestal že hudega na zemlji,
kar ljubil si na svetu — vse pozabi,
in razočaranj k srcu si ne jemlji...*

*Življenje za trpeče brate izrabi
in jih tolaži, srca jim objemlji,
nasprotnika na južino povabi.*

SREČA V VALOVIH

POVEST

Nadjica je ves čas do večera mirovala kot po navadi. Nikdar ni bilo prej slišati njene- ga joka, tako da so celo sosede podvomile, če je Nadja res dobila otroka. Danes pa se je v prvih večernih urah pridružil Milevine- mu joku drobni otroški glas, ki je Škrbiču zarisal nove brazde v čelo. Vsa hiša se je spremenila v eno samo bolečino, v eno samo grozo, ki je uničila in pahnila družino v nesrečo. Škrbič je zaman skušal potolažiti Nadjico. Prinesel ji je mleko in jo zibal, toda Nadjica je jokala in stegovala ročice po materi...

»Pomagaj, Mileva!« — je zamolklo poklical Škrbič ženo in rahlo pobožal Nadjico. — »Ti pomiri dete, če moreš, Mileva, jaz ne morem...«

Ihte je pristopila žena, odprla usta, da bi rekla nežno besedo, pa se ji je jok sunkoma izluščil iz prsi in se združil z drobnim glasom Nadjice.

»Ne morem, Mato, ne morem!« — je pri- tajeno zaječala in s počasnimi koraki odšla v kuhinjo. Škrbiču se je v odgovor stresla brada, trdno je stisnil ustnice in spet pokleknil k zibelki.

»Nadjica draga!« — je narahlo in z niz- kim glasom šepetal. »Nadjica, ne jokaj! Ded je pri tebi, ne jokaj, Nadjica; mamici bi bilo težko, če bi vedela, da jokaš. Nadjica, ne jokaj, saj bom jaz vedno pri tebi, ne jokaj! Tvoja mamica bom, vse bom, kar boš hotela, Nadjica!«

Škrbič je z rahlim in drhtečim glasom ponavljal besede in zibal, njegova hrapava roka je narahlo držala otrokovo. Neštetokrat je poljubil otrokovo ročico in jo močil s svojimi solzami, dokler se Nadjica vsa utru- jena ni umirila.

Mileva je potem prinesla iz kuhinje nekaj čaja in ga med tihim ječanjem postavila na mizo.

»Nadjica spi?«

»Od muke je zaspala!« — je komaj slišno odgovoril Mato in sedel na klop.

»Popij malo čaja, Mato!« — mu je dejala, postavila skodelico na klop in spet po prstih odšla v kuhinjo. Mato je napravil požirek, se naslonil na peč, skozi okno pa je prisvetila luna.

— Konji niso dobili večerje; — se je spomnil Škrbič in previdno vstal, da ne

zbudi Nadjice. S peči je vzel klobuk in tiho izginil iz sobe. Lisa je zahrzala, ko je stopil v hlev in udarjala s kopitom ob tla, kar je Škrbiču zopet privabilo dve debeli kaplji iz oči. »Ni več Ranka, ki bi te božal in krmil. Ni ga, lisa!« Kobila je še bolj močno zahr- zala in ga gledala z vlažnimi očmi.

»Ali jočeš, lisa? Ne joči, saj bom odslej jaz krmil tebe in čilo! Ne joči, lisa!« — je ponavljal Škrbič, duša pa mu je jokala in se trgala v novih bolečinah. S težavo je napol- nil dve merici ovsa, ga nasul lisi in čili, na- to pa je mirno strmel v kobili, ki sta počasi in brez teka hrustali svojo pozno večerjo. Lisa je še vedno udarjala s kopitom in več- krat pogledala Škrbiča, ki je nem od utru- jenosti in potrnosti z novim trpljenjem opa- zil, da tudi žival čuti izgubo svojega gospodarja in joče. — Ne joči, lisa, skrbel bom zate, lisa, in te večkrat osedlal. Kot veter bova poletela. Ranko je šel daleč, ne more več nazaj; morala se boš privaditi, lisa! Ne joči!« — Lisa je pustila oves in pogledala Škrbiča tako milo in otožno, da so starcu klecnila kolena, jezik pa mu je onemel. Po- kimal je z glavo, počasi stopil h kobili in jo nežno pobožal. — »Z Rankom si prišla k nam, lisa, zdaj pa ni več Ranka, sama sva ostala in Nadjica je v sobi, zato morava živeti.«

Zival je hrzala in naslanjala glavo Škrbi- ču na prsa, skozi odprta vrata pa je posvetila luna.

»Ne jokaj, lisa; moram v sobo, da se Nadjica ne zbudi. Naj spi, revica, da bo hitreje zrasla, potem ti bo pa ona stregla. Le pridna bodi, lisa, ta čas bom pa jaz skrbel zate!«

Škrbič je še enkrat pobožal liso in obema molče voščil lahko noč.

»Zival še huje trpi kakor človek!« — je zamrmral in stopil čez prag.

Na gosto posejane zvezde so gledale z višnjevo bledega nebesnega oboka in mig- ljale kakor bi pozdravljale Škrbiča, ki je hrepeneče zrl v to morje lučic: — Zakaj sta ugasnili zvezdi Nadjici in Ranku?... In ti, zvezda, ki svetiš Nadjici, nikar ne ugasni tako žalostno... —

*

(Dalje prihodnjič)

Josef Knap:

Z autorjevim dovoljenjem poslovenil Francè Gerželj — Ilustriral F. Bilkowski
(Nadaljevanje)

Zvečer so šli proti kolodvoru. Spotoma so postali žejni in se vrnili, kljub temu, da je Ivanin ves čas godel o bolnih otrocih, ki jim nese zdravila. Učitelj ga je z lahkoto pregovoril. Zavili so v »Orient« na črno kavo, toda čim so jo izpili, že je bilo na mizi vino. »Užhorod, to vam je mesto, kaj?« je vzpodbujal Šimon svoja tovariša. »Ko homo že dobili zastonj seme, lahko tukaj tudi nekaj napravimo.«

Potlej se Ivanin ni več kdo ve česa spominjal, boljše rečeno, ničesar; kot iz megle so se pletli razni prostori, vsepovsod dekleta, dim, godba in vino. Potem so šli v nekakšen dom, po hodniku jih je vodilo do sobe s posteljo neko dekcle.

Vse je bilo kot pustolovstvo brez konca. Kadar koli je mož prišel s hribov doli v židovsko mesto, bodisi kupovat ali prodajat, ga niso kdo ve kaj upoštevali, pa četudi bi kupoval ali prodajal na trgu ali v trgovinah. Toda sedaj se je odtrgal od svoje poloninske preteklosti ter se je tako-rekoč tikal z mestom, tvoril je deputacijo, pred katero so strežniki s poklonom odpirali vrata. In vrhu tega vse to ni ničesar veljalo, ker je plačal učitelj. Naročali so si vino, godbo, cigarete in spet vino — in zakaj ne bi, saj je ni stvari, ki bi je ne mogli kupiti; slednjič so si kupili še dekcle v svilenem spodnjem perilu.

»Najprej tale,« je določal Šimon in kazal na Ivanina ter dostavil: »Enkrat v življenju lahko dobiš tole, živahnejšo kot je tvoja neokretna stara.«

Dekle je sedlo Ivaninu v naročje, viha-joč nos, ne da bi hotelo skaziti zabavo, ki

sta si jo privoščila z Rusinom. Vse je bilo dobro, dokler Ivanin ni izbruhnil v neuto-lažljiv jok, češ da bi rad domov k svojima bolnima sinčkoma. Boji se, da ne bo prepozno.

Učitelj je prebledel. Preobračali so žepe vsi trije, toda še daleč niso imeli toli-ko, da bi mogli najeti avto za tako dolgo vožnjo. Ni jim preostalo drugega, kot da počakajo na neskončne jutranje ure do prvega vlaka.

Vso pot proti domu se je Ivanin tresel; po minuli opojnosti je čutil v glavi bole-čine. O sebi si je mislil, da je najmanj žival. »Toda vidva tudi,« se je oglasil. »Tudi vidva sta psa, oba, pa recita, kar hočeta.« Toda molčala sta v kotu napol praznega vagona in drug čez drugega ze-hala.

Medtem, ko so spoznavali, kakšen je Užhorod, je doma umrl Nikolka. Mali Peter je še živel, toda tudi njega je vročica že vlekla od očeta, prinašajočega zdravilo, ter ga vlekla za bratcem, ki je zvečer umrl. Tega mu vendar ne more storiti, da bi ga sedajle izdal, ko sta vendar bila vedno skupaj kot dvojčka. Nikolka je bil vendar še premajhen, da bi ga mogli samega ostaviti na pokopališču. In tako mu je kljub užhorodskemu zdravilu sledil naslednjega dne.

Ko so ju odnesli, je bilo v hiši vse tiho, tu se ni dalo ničesar izpremeniti. Ležala sta na boutradskem pokopališču; dolga in blatna je bila pot, ko so ju nesli drugega za drugim. Pokazalo se je, da bo treba urediti pokopališče v koloniji.

O tem so pričeli takoj razgovarjati, ker je bilo še več otrok bolnih. Tudi Snopkovim je umrl deček, toda ne za škrlatinko; bil je že od rojstva nekoliko kilav.

Toda v razgovoru o pokopališču so prišli do občinskih zemljišč, odtod pa do jelš, in že so bili navskriž. Kadar koli so se spustili v prepir, so nekateri Čehi vpili, da bi radi videli denar za jelše. Rusin Bilej namreč zadeve v občinski blagajni še vedno ni uredil, in sicer zavoljo tega, ker je dal v najem jelševje v dobi, ko je gospodarskemu odboru predsedoval Likovič.

Prikaže naj se torej denar za jelše, in sicer naglo, ker bi sicer morali to zadevo imenovati še z drugim imenom. Goljufija, lepše seveda ne. Tu je pa zavpil Češok, da je zemlja njihova, da Čehi nimajo tu kaj iskati in samo žrejo zemljo.

Nekdo je silovito vstal.

»Kdo žre?«

»Čehi izmzgavajo podkarpatski kraj,« je kričal Češok. »Treba bi bilo pograbit vojne puške in jih pognati — če že hočete slišati.«

Tile rusinski možje so sicer nekaj dali na prvaka Likoviča, toda sedaj so se sami vendarle spustili nekoliko predač.

Kaj potem, če je Likovič zasukal od Češokovega izbruha na mirnejšo plat, kaj torej, če se nekateri čutijo sužnje v lastni domovini. Kot v Novi Boutradi. Iz državne blagajne so posodili stroje za vse kolo-

niste, toda Rusini so, kot se razume samo po sebi, prišli na vrsto kot zadnji. In takih reči je več.

»Pobrali so denar za seme, toda ne semena in ne denarja čestokrat nihče ni videl,« je vrigel nekdo mednje kot gorečo bakljo.

Novotni je udaril ob mizo s svojo kovaško pestjo:

»Pazite, nikar ne pozabite tega izkoriščanja in tiste puške, to pride pred sodnijo.«

Naslednji dan zvečer so orožniki iskali Likoviča. Kolonijo je upravljal gospodarski odbor, čigar predsednik je bil kakor župan. Likovič je bil kot nalašč zato, znal je kaj povedati, in na svoji strani je imel večino Čehov. Dva fanta je šolal v berehovski gimnaziji, sejalnega stroja pa ni kupil od tukajšnjih židov, ampak si ga je naročil iz Prostjejeva.

»Kako dopadljivo gledajo na nas Madžari, ko se grizemo, Rusini in Čehi,« je menil Likovič. »Sram nas je lahko.«

Orožniški poveljnik je s tem soglašal, »Toda ovadba je ovadba,« je skomignil z rameni.

Ovadba. Vytlačilovi konji so dobili garje. Toda Vytlačil jih ni hotel dati, ker nima denarja za druge in ker bodo morda ozdraveli, medtem pa ga je Malina ovdil. In sicer radi tega, ker je svojčas Vytlačil ovdil Malino, da mu je prepovedal jemati vodo iz vodnjaka.

Dobej je ovdil Moravka, da mu je ubil kokoš, četudi mu v sedanji dobi ni mogla delati škode, kot bi jo na priliko lahko spomladi.

Grizli so drug drugega kot psi, drug proti drugemu in vsi proti vsem. Doslej so bili složni kot da so bili povezani v snop. Sedaj pa je povesno popustilo.

Pri Malinovih se niti sin in oče nista mogla razumeti v eni sobi; stari je preležal dolge ure tudi podnevi, ker si ni smel zakuriti v sobi.

Žena mlajšega Fabiana je dobivala sivo mreno na očeh ter izgubljala vid, toda on bi menda ne izdihnil od žalosti, četudi bi umrla. Pravili so, da drži z bratovo ženo, z ono, ki je vozila s konji namesto moža, razkoračeno stoječ na vozu kot vojak.

V tem času so mnogi plesali na agrarnih in oficirskih plesih v Berehovu; to je bil lesk Podkarpatske Rusije. In kakšne ženske! Žene uradnikov, lene za vse, celo za nezvestobo, zvedave mlade gospe vojaških dostojanstvenikov, doslej še neomžene židovske lepoticke, ljubice advokatov.

Šimon si je izposodil smoking. Mamilo ga je vse to kot globina; biti bliže svetu posestnikov, inženjerjev in ljudi, za katerimi so stale banke, uradi, podjetja in sodišča, navonjavljene žene in veliki dobički. Sprva mu je bilo v izposojenem smokingu nekoliko nerodno. Ne da bi vedel, kako je prišlo do tega, se je pričel predstavljati za arhitekta iz Košic.

»Arhitekt Šimon iz Košic,« ga je predstavila nališpana žena svojemu možu, policijskemu komisarju. Njej je Šimon obljubil, da pride na ples prihodnji teden, ko konča plesna sezona. »Za izkazovanje uslug je dovolj časa tudi še po plesu, mar ne?« — mu je dejala in se med plesom stiskala k njemu.

»Seveda, za to je vedno dovolj časa,« ji je Šimon pritrdil. Videl je na njej, da bi se mogel dogovoriti z njo za sestanek, toda že sedaj si je predstavljal, kako bi ga pogledala, ko bi izvedela, da ni arhitekt, ampak petnajsthektarski kolonist nekje na meji v puszti.

Tako, glej, in spet si doma, je pozdravljaj samega sebe jezno in zaspano, ko je prišel od jutranjega vlaka domov. Poženi se kamor koli, vse ima svoj konec. Vse je bilo natančno tako, kakor je bil zapustil: pod posteljo škornji v strjenem blatu, skozi okno razgled na razmočeno dvorišče, na mizi papirji, nedojeden krajec kruha, klobčič motvoza, ki ga je nosil v hlačnem žepu. Spomnil se je na stisko po denarju. In povrh vsega pa še ta ciganski smrad, ki ga je takoj začutil v hiši, ko je še imel v nosu vonjave s plesa.

Eržika ga je vprašala, kako da je bilo. Ni se mu ljubilo razgovarjati z njo. Pričela je pometati sobo in dvigala oblake prahu. Nešetokrat jo je že učil, da mora pod najprej poškopiti. Skočil je k njej in jo udaril po rjavih ustih.

Toda čez teden je moral biti spet na plesu, kakor večša okoli svetilke. Kajti vse je zaman: tole garanje v glini in ob-

delovanje petnajst hektarskega zemljišča nikakor ni zadnje, kjer bi obstal.

Nočna tišina okoli plesne dvorane se je spajala s tišino okoli bolnišnice, kjer je v tej dobi nepremično ležala žena kolonista Plakoša. Ko je šla po seno, je padla na skednjo s svisli. Prepeljati so jo morali v bolnišnico. Plakoš pa z otroci vred ni imel kaj deti v usta; hodil je prosit Rosenbauma v Haranglabo smešno majhna posojila na visoke obresti. Triletno deklico je napadla škrlatinka in jo pobrala, medtem ko je mati ležala kot ubogi Lazar v berehovski bolnišnici.

Onega jutra, ko je kanil povedati ženi, da je dete umrlo, ga je še v hiši ujel eksekutor. V Batovi je bil dolžan še neko malenkost za strešni eternit; toda saj ni vedel, kaj bi prej plačal in kje bi sploh vzel, ne da bi pričel krasti.

Opazoval je eksekutorja, ki je stikal naokoli in iskal, kaj bi zarubil.

»Odpustite mi,« je rekel mož nekoliko nezaupljivo Plakošu, »odpustite, toda jaz samo izvršujem ukaz. Ne rubim zase, toda to je moj poklic. Tudi jaz imam ženo in otroka.«

»Jaz tudi,« je pripomnil Plakoš suho. »Ženo, pa še v bolnišnici. In otroke — sedem. Prav za prav šest.«

»Kasneje, ko jih je več, se človek tako rekoč niti ne spomni, koliko jih prav za prav ima, šest ali sedem,« je šaljivo dejal.

Toda Plakoš ga je spet tako pogledal, kot bi ga hotel prebosti, in je molčal.

»Šest ali sedem, da, to vam verjamem, človek zares ne ve, kako bi jih zvrstil,« je načel mož z drugega konca, da bi pritegnil tega Rusina v pogovor; kajti v duhu si je moral priznati, da mu molčeči Rusin ni bil všeč. »Vem, kaj je to, četudi imam, kot rečeno, samo edinko, triletno dekletce.«

Tu je Plakoš pokazal v sosedno izbo, kamor je eksekutor vstopil, sodeč, da bi ondi mogel kaj zarubiti. Na postelji je ležalo dekletce, morda triletno.

»Po prestih morava,« je dejal mož, čim je prestopil prag, »dekletce še spi. Kajpada, zvečer je precej časa na nogah, zjutraj pa noče iz postelje.«

V tem trenutku je Plakoš kot brez uma skočil k vratom ter jih zaloputnil za ekse-

kutorjem, ko da bi ga hotel zajeti. Mož se je nenadoma znašel sam sredi sobe.

Bliskovito se je razgledaval, kaj vse bi utegnil zapisati. Še enkrat se je ozrl na dekletce, ki je ležalo v jutranji sivi svetlobi.

In spoznal je, da ne spi, ampak je mrtva.

9.

V Mukačevem je bil Češok obsojen na tri tedne. Predno so mu jih odmerili, je orožnik omenil tudi zadevo glede psovke, češ, da so Rusini tatovi in podobno.

»Kaj,« se je branil Češok, »jaz naj bi bil rekel tem ušivcem in lažnjivim merjascem, da so tatovi?« Priznal je samo svojo izpoved, da je bila zadeva z jelšami zares tatvina.

Orožnik se je zamislil, potem pa je povpraševal po učiteljih, češkem in rusinskem. Kakšne učitelje imajo, ki jim vendar ne odprejo pameti? Toda bilo je pač tako, da je Kamenik popival, dočim je bil Ksenič brez vsakega haska. Včasih, ko je bila pot prehodna, je prihajal z Nove Boutrade mlad rusinski učitelj Francuh, vrhovinski rojak, toda ta je imel neprestane sitnosti za pet Kseničev. Ko je bilo Kameniku dolgčas, ga je z veseljem spremljal, kajti tu je bila priložnost za dolge debate, do kakršnih ni mogel priti, odkar je prišel sem.

Kar se je tikalo same Nove Boutrade, bodi kakor koli, se ni mogel s Francuhom pričkat. Za maloštevilne češke otroke so tu postavili lepo stavbo s stanovanjem za učitelja, dočim se je prenapolnjen razred rusinskih otrok gnetel v zasebni hiši. Toda prijatelj naj kar prevdari, kako je bilo Rusinom prej in kako jim je sedaj. Prav Francuh je tehtal, kot je kasneje zatrjeval, toda brez uspeha, češ, da naj bi bilo Rusinom sedaj v bistvu bolje, kljub temu, da so dobili v mestih palače in podobno. Če bi prijatelj poznal Vrhovino, bi lahko videl to dozdevno izpremembo na lastne oči. Za časa Madžarske je bila ondi ena sama stvar, koruza. Poceni je bila, lahko si jo kupil. Zdaj so dovoz koruze prepustili židom. Židi pa so koruso podražili. Draga koruza pa je, kot bi je ne bilo. Skratka, Vrhovina je od rok, na Vrhovino

ne vidiš, če na priliko ondi vlada lakota. Rečeš: koruza. Toda stvar je v tem: poceni koruza, v tem je problem.

V marsičem je soglašal, drugod pa je spet bil trdoglavo zaverovan; za vsako ceno je hotel stvar zmanjšati veljavo, ko da bi mi to vlivalo zagona. Rekel mu je: »Glej, prav za prav bi ne bil učitelj ter bi tu vzajemno ne debatirala, kajti prej ni bilo šole, na kateri bi iz tebe naredili rusinskega učitelja.«

»Četudi bi ne bil, da bi le bilo dobro mojim ljudem,« je odgovoril Francuh.

Vselej je za trenutek prisilil Francuhovo gorečnost k molku; poznal je nekaj takih, kolonista Likoviča, mladega Kasardo..., takale rusinska pomlad. Na njih strani je bila zaslepljena sila klijočega zrna, ki je ničesar ne more zadržati. Takole klije narod iz zemlje na sonce.

»Toda pomisliti moraš, da so te reči odvisne od takih, kot si ti. Čehi so vas zdramili s šolami..., s temi palačami... in s kom še. Nekoč se hoste postavili proti njim, naj mi zob izpade; če ne bo tako.«

Toda o Francuhu je treba reči, da je učitelj kot se spodobi, dočim si ti prazen, si je včasih očital Kamenik ter ni takrat premaknil pete iz Stare Boutrade.

Spet je deževalo; iz nizkih oblakov je curljala voda. Spodnje plasti megle so se trgale ob vrhovih jelš in hrastov. Na zasejanem polju je ponekod stala voda po štirinajst dni. Deževje je zbilo zemljo, sonce pa je zvarilo na njej skorjo kot iz betona.

»Kaj tebi,« sta tožila učitelju Malina in Šimon, »naj dežuje ali pritiska suša, prvega dobiš svoje. Iz nas pa nastajajo siromaki, kot je videti.«

Čimbolj je pritiskala stiska za denar, tembolj sitna sta postajala, kot muhi pred dežjem. Sprejemala sta malenkostna posojila kot bi se razumelo samo po sebi, tako da je bil že v prvi polovici meseca sam na koncu. Takrat sta skupno delila hrano. S tem so bili tembolj medsebojno povezani. Včasih se je pilo pri Šimonu, toda za Kamenikovo. Šimon je za na vrh dodal samo Eržiko, kot zvodnik, toda ta se je upirala, ko da bi se v lepši obleki zdela sama sebi precej veljavnejša.

»Kar imej jo,« so modrovali kompani med seboj. »Še zmiraj diši po divjini — ko če bi dal divjo raco poleg domače.«

Naslednjega dne pa je bilo na dnu učiteljevih misli grenko, kot v neizpiti steklenici piva. Kolikokrat si je že dejal, da je tokrat poslednjič, kajti vse to nikamor ne privede. Najti bi si moral dekle, ki bi ga držalo. Tu je bila Polona Ivaninova; takih las, kot jih ima ona, ne najdeš zlepa; glas in lase je imela kot v razcvetu. Vsa je bila lepa. Toda Kamenik je bil za vse to slep. In če je bila katera, za katero ga ni bilo treba navduševati, potem je bila to Snopkova. Zlasti sedaj, ko je bila mati, je bila spomladi kot v cvetju, da bi mogle za njo letati čebele.

»Sedaj, da, polovico lepote ji je vzal otrok, toda da si jo videl prej!« je lagal Šimon. »Takrat v začetku. Skupaj smo takrat gnezдили, Snopkovi, jaz in Vich. Pa se izpremeniš kot Vich. Ta ni več takšen, kot je bil.«

Vich, da. Nekoč je bil glasen, toda sedaj je tak kot živinče, ki zdrсне v močvirje ter se ne more ganiti; tako je padel v nesrečo in garanje.

Ponekod so mu miši popolnoma uničile pšenico, da je moral vse zaorati ter vsejati oves. Toda setev ni mogla skozi razpokano skorjo ter je pognala le na nekaterih mestih. Prazna mesta pa je znova preoral. Odkar je prišel ob kravi in repo, je bil ves iz sebe. Za novo živino je slednjič dobil posojilo v posojilnici v Čopu. Snopek mu je podpisal. Toda že so prihajale vesti, da bodo znižane cene zemljiščem, vendar pa bi bolj zalegle dobre letine. Spoznali so, da prej ne bodo mogli storiti ničesar, dokler ne bo izvedena kanalizacija. Vozili so se radi tega v Užhorod, toda inženjer je le skomigal z rameni, češ, da tako daleč ne sega delokrog zemljiškega urada.

Nekega dne pa je prišel inženjer. Pri predsedniku gospodarskega odbora bo pisal protokol o stanju žita in stavb. Z njim sta bila tudi Wilda in njegova žena, vnučinja iznajditelja Veverke. Tudi to je bila prava zadeva. Pošljala sta prošnjo za prošnjo, enkrat on, drugič spet ona, potem celo skupno. Prosilja sta, naj bi jima bilo zemljišče darovano za zasluge, ki si jih je Veverka pridobil za kmetijstvo;

drugič sta spet želela, da bi jima zemljišče povečali, tretjič, da bi znižali ceno, slednjič bi celo rada šla na drugo kolonijo.

Pa Šimon. Orožniki so spet poslali prijavo, da mu okoliški madžarski kmetje obdelujejo zemljišče za polovico pridelka. Tako vendar ne more naprej.

Šimona ni bilo v hiši, toda prišel bo takoj, je rekla Eržika inženjerju ter z izpodrecanim krilom obrisala stol. »Dotlej pa sedite.«

Sedel je ter jo precej časa opazoval. Z robcem si je otiral čelo; tu je bilo vroče ko v peči.

»Kje te je prav za prav našel gospodar, kaj?«

Zasmejala se je tako, da je našobila usta.

»In spi s teboj. Ne spi? Spi.«

Prikimala je.

»Torej si prav za prav mala svinja,« je kratko pripomnil. »Torej si skratka — kot pravim. Še otroka...«

»Tudi kuham,« je pripomnila. »Sicer pa opravljam vse posle v hiši.«

Nekaj časa jo je še opazoval, potem pa je rekel, da gre. Gospodarju naj pa pove, naj pride k Likoviču. Tam je inženjer iz Užhoroda.

»V Mukačevem sem že bila,« je rekla ter stopila proti njemu; nosnice pa so ji zadrhtele kot žrebetu.

Moral je še ostati, tako je oživila.

»Toda Užhorod je večji kot Mukačevo.«
Na glavo si je poveznil slammik. »Užhorod je veliko mesto.«

»V mestu bi bilo lepše, kaj?«

Toda ne, se je takoj v duhu popravil, ne, ne. Narobe; ravnina, prepih. Zdeča kočja za vasjo v glini, iz katere delajo vse življenje nežgano opeko... skratka, silno blizu gline. Nekaj kot cvet zemlje, smrdljivi in hladni cvet, cvet silovite bohotnosti.

Stopil je ven, ker si je hotel ogledati, kako ima Šimon urejeno svoje gospodarstvo. V hlevu je pustil Eržiko. Ko je zavil z dvorišča, ga je dohitela pri vratih.

»Lahko me vzamete s seboj,« je rekla.

»Kam?«

»Tja, kamor pojdete domov.«

Aga Kustec:

Žetev

Bilo je nekega popoldne. Sonce je močno žgalo. Sem od Babjega kota so rastle temni oblaki in rinili na nebo.

Stari Kocet je s svojo družino žel v Kroščiču. Kosil je, da mu je teknel pot po obrazu. Hčerka je brala za njim, sin je vezal, žena pa je nosila snopje in skladala petke. Zito je šumelo. Težko, rodno klasje se je pripogibalo k zemlji.

Toda oblaki so rastle. Votlo grmenje je prihajalo vedno bliže. Lep kos njive je bil še nepočet, nevihta pa se je bližala. Od časa do časa so se videli bliski, črne sence so visele iz oblakov. Prav tako je bilo videti, kakor da se bo pretrgal oblak.

»Ne bomo končali, stari,« je vpila žena možu, ko je začel pihati veter po Kroščiču. »Bežimo!« Tudi hčerka, ki je brala, je s srpom pokazala proti nebu in v strahu vpila: »Bežimo!«

Stari Kocet je pogledal v nebo. Res, ne bo pomoči. Bežati bodo morali.

Klasje se je pozibavalo v vetru. Petke so se premetavale. Sunkovit veter je prihajal čez ravnino.

Kocet je zgubil čelo in dahnil: »Bog nas reši toče!« Zadel je koso na ramo in hitel za družino iz Kroščiča proti Balažičevi hiši.

Komaj so prišli pod streho, kamor se je zateklo mnogo ljudi, živine in kol, je že začela šklepetati po strehi suha toča. Vedno bolj je ropotala in odskakovala po strehi. Čez nekaj trenutkov je bilo povsod vse be-

»V Užhorod?«

»V Užhorod.«

Šele sedaj je opazil, da se je preoblekla v lepšo obleko. Upehala se je pri tem, čutil je njen pot.

»Ne rabim te,« je polagoma zavrtel glavo kot bi razmišljaj. »Hvala!«

»Kuhala vam bom...«, sobo pospravljala... spala z vami,« je pristavila.

Toda ta dan je odšel sam in ona se je spet oblekla v vsakdanjo obleko. Minilo pa ni niti šest tednov, akacije so cvetele, a je že bil spet tu na komisijskem ogledu zaradi kanalizacije. Ta pa zares nenadoma nekaj dá na staro Boutrado! Toda ko je tokrat odhajal, je v isti čas izginila iz kolonije tudi Eržika, ki ji je Šimon pravil tudi Puszta.

(Dalje prihodnjič)

lo. Ljudje so glasno molili, se jokali, a ženske so sklepale roke. Toda toča ni nehala dolgo.

Oblak je šel na Muro. Nevihta je ponehala. Stari Kocet je hitel prvi v Kroščič proti svoji njivi.

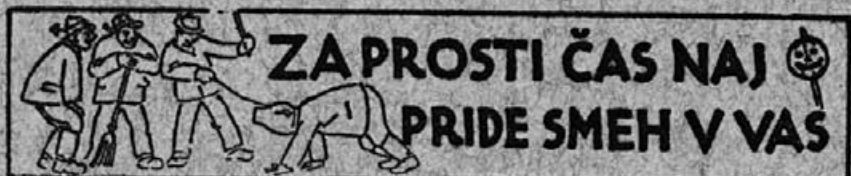
»Saj se ni, mojega žita se ni dotaknila,« si je prigovarjal. Toda ko pride do svoje njive, obstoji kot okamenel. Po zgubanem licu so mu tekale solze. Roke so mu trepetale in prijel ga je krčevit jok. Njegovo žito je toča zbila v zemljo.

»Kaj bo, kaj bo?« je tarnal sredi svojega uničenega žita. Vsa družina je pritekla za njim. Vsi so jokali. »Kaj bo z nami, kaj bo z nami?«

Nobene rešitve niso videli pred seboj. Treba bo plačati davke, treba bo živeti družini. Vsi so v en glas jokali s starim Kocetom.

»Kaj bo z nami, kaj bo z nami?!«

ČUDNA STVAR

Jože: »Lipe, koliko bratov imaš?«

Lipe: »Enega.«

Jože: »Čudno! Tvoja sestra mi je pa pravila, da ima dva!«

IZGOVOR

Mati: »Polde, ali si ti vrgel bratcu mokro gobo v posteljo?«

Polde: »Seveda sem.«

Mati: »Zakaj si to napravil?«

Polde: »Radi tega, ker me je zato pozneje namlatil!«

DOBER NASVET

Žena: »Prosim, gospod doktor, kako naj se ozdravi moj mož, ki v spanju toliko govori, da ne morem spati?«

Zdravnik: »Takole: Pustite svojega moža, naj se podnevi malo razgovori, pa boste imeli ponoči mir pred njim.«

VEGETARIJANSTVO

Luka: »Zakaj si pa vegetarijanec?«

Gregor: »Ker sem prijatelj živali.«

Luka: »Zakaj pa jim potem požreš vso hrano?«

DOBRO MU JE ODGOVORIL

Gostilničar (gostu, ki se žalostno in kisló drži pri kózarcu vina): »Vi ste pa gotovo prvič v naši gostilni?«

Gost: »Ne, zadnjič!«

MEŠČANSKI ZAKON

Nika: »No, Dorica, ali si srečna v zakonu?«

Dorica: »O hvala, na splošno sem prav srečna! Samo...«

Nika: »No, kaj samo?«

Dorica: »Samo mož mi ni všeč...«

TAKOJ JE ZAPOPADEL

Mati: »Veš, Matiček, slabo moramo vedno vračati z dobrim!«

Sinček: »Res mama? Potem mi pa kar daj nekaj dinarjev, ker sem pravkar razbil v kuhinji skledo...«

ZNAKI OZDRAVLJENJA

Zdravnik: »No, sedaj ste pa že toliko okrevali, da lahko zapustite umobolnico in se spet lepo vrnete domov k ženi.«

Bolnik: »Kaj mislite, gospod doktor, da sem še zmeraj blazen?«

ŠKODA

Mati: »Poslušaj, Ludvik, sinoči sta bili v omari dve jabolki, sedaj je pa samo eno — kako to?«

Ludvik: »Veš, mama, sinoči je bil mrak, pa drugega nisem opazil.«

ODKRITA BESEDA

Milka: »Pravijo, da si se poročila samo iz ljubezni. Ali res?«

Tinka: »Res, draga moja; to pa samo zato, ker nisem našla nič boljšega.«

NEVARNA BRCA

Hčerka: »Ni bilo lepo, da si Albina brenil, ko me je prišel snubit. Ranil si ga v srce!«

Oče začudeno: »Kako? Ali ga nosi zadaj?«

DOLGOST ŽIVLJENJA

Gregor meri čez dva metra v višino. Ko deček nekega dne zija vanj, ga vpraša: »Kaj pa strmiš vame, ali še nisi videl takega človeka, kot sem jaz?«

Deček mu odgovori: »Že, pa ne zastonj!«

POVEDAL MU JE

Gašper (jezdi osla po vasi in nek popotnik ga ves zavzet opazuje): No, kaj še nikoli nisi videl osla?

Popotnik: Drugega vrhu drugega pa še ne!

OB KONCU ŠOLSKEGA LETA

Oče: »Letos si pa najslabši v razredu, sram te bodi!«

Sin: »Ne morem pomagati, očka, ko je pa tisti, ki je bil lani najslabši, umrl!«

Ekonom v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

r. z. z o. z.

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rudninskega superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo.

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovač, za vse vrste zidne in strešne opeke.

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.
v LJUBLJANI
Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Kmetijski hranilni in posojilni dom

zadruga z neomejenim jamstvom

v Ljubljani, Tavčarjeva ulica števil. 1

Žiro račun pri Narodni banki — Račun Poštne hranilnice 14.257 — Brzjav »Kmetiskidom«
Telefon 28.47

Sprejema vloge

na knjižice in na tekoči račun — Daje kratkoročna posojila — Eskontuje menice
Novo vloge na knjižice in na tekoči račun vsak čas razpoložljive obrestuje po **4 do 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost

Zaupajte domačemu denarnemu zavodu!